

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

2022
OKTÓBER

*„Hasznos orvoslással gondoskodni óhajtván a köz hasznáról ...
és az ország jó állapotáról ...”*

Károly Róbert okleveléből – 1318. február

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

Féléves elemzés az államháztartási
folyamatokról

2022
OKTÓBER

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina körút 55.

www.mnb.hu

ISSN 2732-0006 (nyomtatott)

ISSN 2732-0014 (on-line)

A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvényben meghatározott alapvető feladatai, különösen a monetáris politika meghatározásával és megvalósításával kapcsolatos feladata ellátásának támogatására elemzi a költségvetési hiány és adósság alakulását, figyelemmel kíséri az államháztartás finanszírozását, elemzi a finanszírozásnak a monetáris folyamatokra, a pénzpiacok alakulására, a likviditásra gyakorolt hatását és kutatásokat folytat fiskális politikai kérdésekben.

A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény értelmében az MNB elnöke a Költségvetési Tanács (KT) tagja, így az MNB-ben rendelkezésre álló szakmai tudás és felhalmozott információ közvetetten támogathatja a KT munkáját. Az MNB a KT stabilitási törvényben meghatározott feladataihoz háttérelmzéseket készít, amelyeket a KT rendelkezésére bocsát. A szélesebb közvélemény a „Költségvetési jelentés” című kiadványból ismerheti meg e szakértői elemzések legfontosabb eredményeit.

Az elemzés Baksay Gergely, Közgazdasági elemzésekért és versenyképességért felelős ügyvezető igazgató általános irányítása alatt készült. A jelentés elkészítésében a Költségvetési és versenyképességi elemzések és a Közgazdasági előrejelzés és elemzés igazgatóságainak munkatársai vettek részt. A publikációt Matolcsy György elnök hagyta jóvá.

Az elemzés elkészítésekor a 2022. október 5-ig rendelkezésünkre álló információkat vettük figyelembe.

Tartalom

1. Összefoglaló	7
2. A kormányzati szektor 2021. évi egyenlege	10
2.1. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózisok teljesülése	12
2.2. A költségvetés bevételei	13
2.3. A kiadások alakulása	18
2.4. Önkormányzatok gazdálkodása	23
2.5. Statisztikai korrekció (ESA-híd)	24
2.6. Az államadósság alakulása	25
3. A 2022. évi államháztartási folyamatok várható alakulása	26
3.1. A kormányzati szektor 2022. évi várható egyenlege	26
3.2. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózis	29
3.3. A központi alrendszer pénzforgalmi bevételei	30
3.4. A központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai	36
3.5. Az önkormányzati alrendszer egyenlege	42
3.6. A statisztikai korrekciók (ESA-híd)	42
3.7. Az államadósság 2022-ben várható alakulása	43
4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés	44

1. Összefoglaló

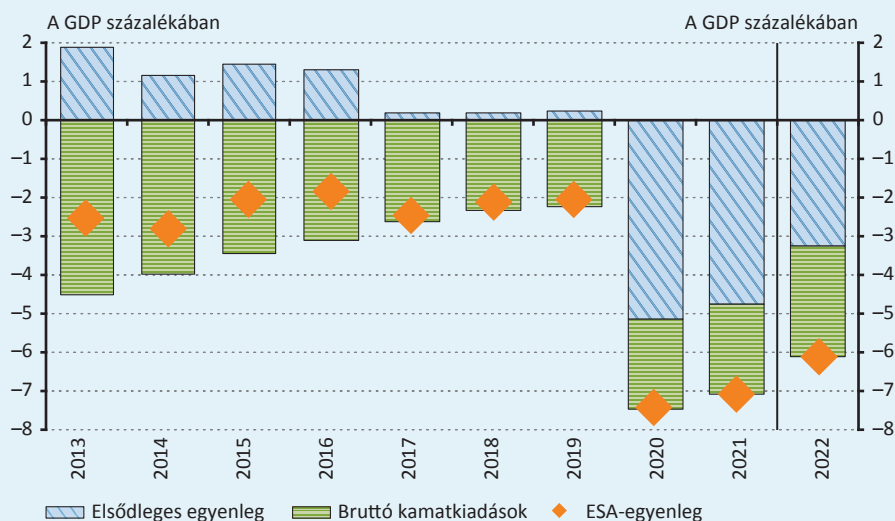
Elemzésünk célja, hogy bemutassa a 2021. évi államháztartási folyamatokat, valamint a 2022. évi költségvetés várható alakulását az első nyolc hónapban rendelkezésre álló költségvetési adatok és az MNB szeptemberi Inflációs jelentéséhez készült előrejelzése alapján. Mindezek figyelembevételével értékeljük a költségvetési egyenlegre és az államadósságra vonatkozó nemzeti és európai uniós szabályoknak történő 2021. évi tényleges, valamint a 2022. évi várható megfelelést.

A magyar államháztartás helyzetét a 2021-es és 2022-es költségvetési években jelentősen befolyásolják a kedvezőtlen világgazdasági folyamatok. 2020 után 2021-ben is a koronavírus hatásainak enyhítése, valamint a gazdaság védelme és újraindítása kötött le jelentős költségvetési forrásokat. Ezt követően 2022-ben a világgazdasági ellátási láncokban tapasztalható szakadások, majd az orosz-ukrán háború és a kapcsolódó gazdasági szankciók érintették kedvezőtlenül a gazdaságot, és azon keresztül a költségvetés helyzetét. Emellett az energiaárak kiugró emelkedése az idei évben meghatározó befolyással bír a gazdasági és költségvetési folyamatokra.

A költségvetési stabilizáció érdekében a kormány 2022 májusában átfogó konszolidációs lépéseket jelentett be, amelyek hangsúlyos része az extraprofitra kivetett adók alkalmazása, illetve a költségvetési kiadások, elsősorban a beruházások érdemi visszafogása az idei és a következő években. A bevezetett intézkedések elsődleges célja az egyensúly gyors helyreállítása, ezáltal a Konvergencia programban szereplő, az államháztartási hiány fokozatos mérséklődését biztosító költségvetési pálya elérése (1. ábra).

1. ábra

A kormányzati szektor egyenlege a GDP százalékában

Forrás: KSH, MNB

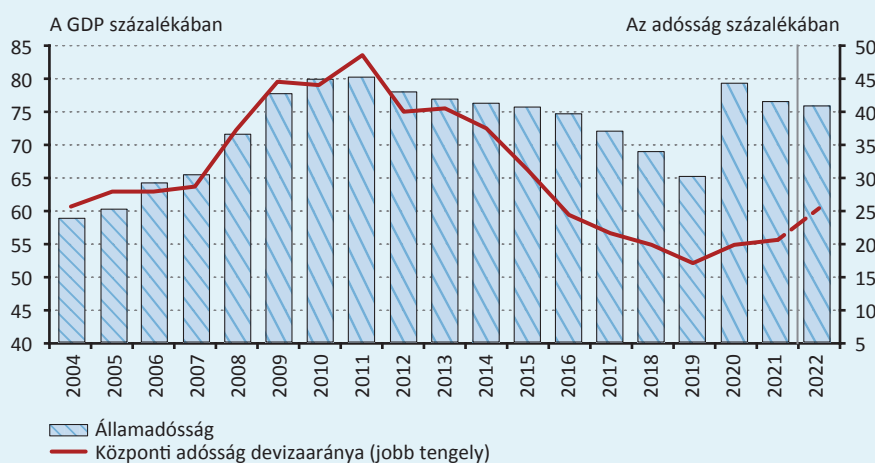
Prognózisunk szerint a megemelt kormányzati hiánycél teljesülhet, így az államháztartási deficit 2021-ben és 2022-ben folyamatosan csökkenő tendenciát mutathat a 2020. évi kiugró átmeneti emelkedés után. A költségvetési törvény 2022-re 5,9 százalékos hiánycélt határozott meg, amit a Kormány a 2021. decemberi várakozásában 4,9 százalékra csökkentett, majd 2022. szeptemberében 6,1 százalékra emelt. A hiánycél emelését a különleges földgázkészletek felhalmozása indokolja, amely az Eurostat elszámolása szerint növeli az ESA-hiányt. A központi alrendszer első nyolchavi pénzforgalmi hiánya idén 2.873 milliárd forint volt, ami az éves előirányzat 91 százalékát jelentette, míg az első féléves eredményszemléletű deficit a féléves GDP 2,8 százalékát tette ki. A gazdasági növekedésből eredő bevétel-növekedés hatására 2022-ben csökken a deficit a 2021-es 7,1 százalékhoz képest, és teljesülhet a 6,1 százalékos jelenlegi költségvetési hiánycél. Ennek érdekében, valamint a felmerülő többletkiadások miatt a GDP mintegy 3 százalékát kitevő extraprofit

adóintézkedéseket és kiadásvisszafogást is tartalmazó intézkedéscsomag került bejelentésre a 2023. évi költségvetési törvény készítésével párhuzamosan. Az energiaárak emelkedése azonban a hiánycélok teljesülésére nézve kockázatot jelenthet, amire a költségvetés folyamatosan intézkedésekkel reagál.

A GDP-arányos bruttó államadósság a 2020. év végi 79,3 százalékról 2,5 százalékponttal 76,8 százalékra mérséklődött 2021 végére. Előrejelzésünk szerint folytatódik a GDP-arányos bruttó államadósság mérséklődése és 2022. év végére 76,0 százalékra csökken (2. ábra). Az MNB szeptemberi Inflációs jelentéshez készített nominális adósságra vonatkozó prognózisa magasabb 2022. év végére vonatkozóan a költségvetési törvényben szereplőnél, ugyanakkor a magasabb nominális GDP-növekedés hatására a költségvetési törvényben szereplő 76,1 százalékos GDP-arányos értékkel lényegében összhangban alakulhat az adósságráta. A jelentős idei devizakibocsátás következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány 25 százalék fölé emelkedhet a 2021. év végi 20,6 százalékról.

2. ábra

A GDP-arányos bruttó államadósság várható alakulása

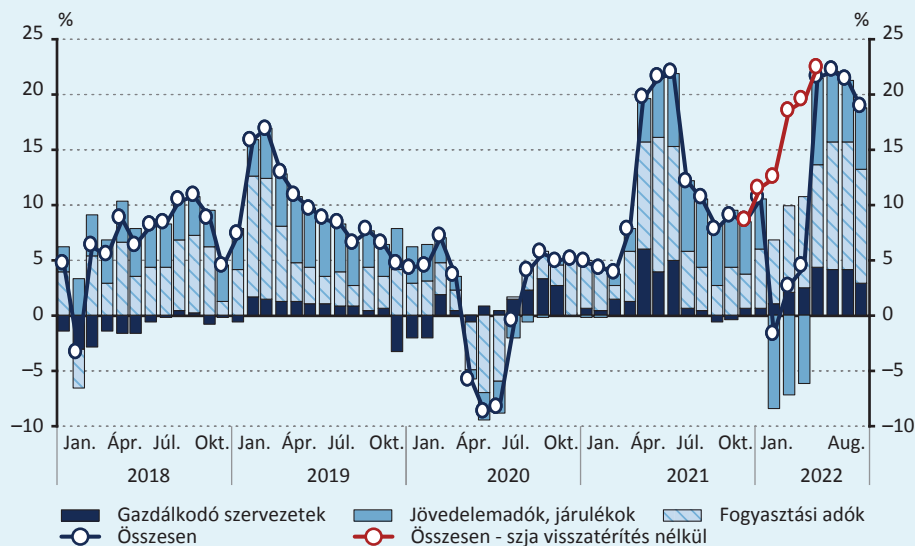

Forrás: ÁKK, MNB

A költségvetési adó- és járulékbévételek GDP-arányos szintje 2,1 százalékponttal mérséklődött 2021-ben. Az adó- és járulékbévételek a tavalyi évben gyors nominális növekedést mutattak, az év során összesen 10,8 százalékkal emelkedtek a megelőző évhez képest, elsősorban az év közepén mutatott dinamikus növekedés következtében (3. ábra). A bővülés főként a fogyasztási adókhöz, valamint a munkát terhelő adó- és járulékbévételekhez köthető. A tavalyi GDP-arányos bevételeket ugyanakkor mérsékelte a nominális GDP ugyancsak kiugróan magas 13,9 százalékos emelkedése. Az adócentralizáció 2021. évi csökkenését támogatta továbbá a családok személyi jövedelemadójának visszatérítése (mely 2022-ben került kifizetésre, de eredményszámlázatban 2021-ben került elszámolásra) és a szociális hozzájárulási adó 2020-as évközi csökkentésének egész éves hatása, a járvány miatt bevezetett ágazati adókedvezmények és -mentességek, illetve az új lakóingatlanok áfakulcsának 5 százalékra történő ismételt csökkentése. Az idei adócentralizációt csökkenti a 25 éven aluliak részleges szja-mentessége, valamint az év elején megvalósított 4 százalékpontos munkáltatói adóteher-csökkentés, ugyanakkor az emelkedés irányába hatnak az újonnan bejelentett, részben az extraprofitra kivetett, valamint más adónemek emelését érintő kormányzati adóintézkedések.

3. ábra

A központi alrendszer adó- és járulékbetételei éves változásának 3 havi mozgóátlaga

Forrás: Magyar Államkincstár

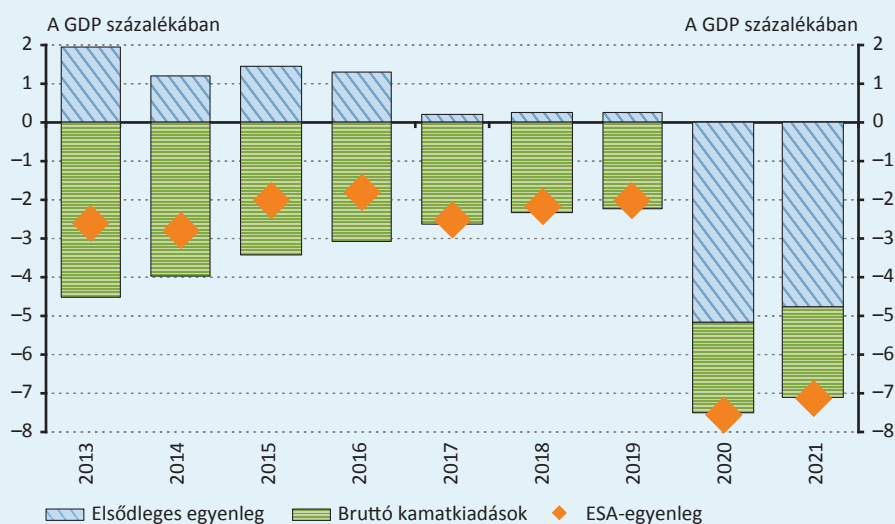
Az állami kiadások 2021-ben jelentősen meghaladták az előirányzatot, és várhatóan 2022-ben ugyancsak magasabban alakulhatnak a költségvetési várakozásnál. A kiadási többlet 2021-ben elsősorban a járványügyi védekezéssel és a gazdaság újraindításával kapcsolatos kiadásokhoz köthető, míg az idei évben a gazdaság újraindítását célzó, illetve a lakossági jövedelemnövelő intézkedések emelték a kiadások szintjét. Idén a kiadási többlet főként a magas energiaárak miatti költségvetési többletkiadás, a kormány béremelési intézkedései, a 13. havi nyugdíj teljes összegének tervezettnél gyorsabb visszaépítése, a nyugdíjak esetében megvalósított pótlólagos emelések, a rendvédelmi szolgáltatási juttatás előre hozása, valamint a gazdaság-újraindítási programok központi tartalékának túllépése esetén jelentkezik.

A várható költségvetési folyamatok a releváns mentesítési záradékok alkalmazása mellett összhangban lesznek az államháztartás egyenlegére és az államadóságra vonatkozó hazai és nemzetközi előírásokkal. A magyar és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő maastrichti hiánykritérium előírja, hogy a kormányzati szektor eredményszámla hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál. A hazai költségvetés 2021. évi hiánya a GDP 7,1 százaléka lett és a deficit az idei évben is meghaladja a küszöbértéket, de a maastrichti hiánycélra mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben vonatkozik mentesítési klauzula. Az uniós szervek döntése alapján az általános mentesítési záradék alkalmazása az idei évben is fennmaradt, a magyar jogrendben pedig átmenetileg a 2021-2023. közötti költségvetési évekre felfüggesztésre került a 3 százalékos hiánykritérium és a középtávú költségvetési cél elérésére vonatkozó szabály is. Az államadóság csökkenése értékelésünk szerint mindkét évben megfelel mind az egyébként veszélyhelyzet miatt felfüggesztett Alaptörvény, mind a jelenleg is hatályos Stabilitási törvény adósságszabályának.

2. A kormányzati szektor 2021. évi egyenlege

A kormányzati szektor 2021. évi ESA-hiánya a szeptemberi EDP jelentés szerint a GDP 7,1 százaléka volt. A GDP 3 százaléka alatti eredményezmléletű deficit trendjét 2020-ban megtörte a koronavírus-válság okozta kiadásnövekedés és az adóbevételek elmaradása. Tavaly a kormányzat a válságra reagálva gazdaságélénkítő kiadásokon keresztül jutott többletforrásokat a gazdaságba, így 2021-ben 4,1 százalékponttal meghaladta a kormányzati szektor hiánya a maastrichti referenciaértéket (4. ábra). A gazdasági növekedést támogató költségvetési politikát az tette lehetővé, hogy az Európai Unió ideiglenesen felfüggesztette a 3 százalékos maastrichti hiánykritériumot. **A gyors gazdasági növekedésnek köszönhetően a GDP-arányos bruttó államadósság 2021-ben ismételen csökkenésbe fordult a 2020. év végi 79,3 százalékról 2021 végére 2,5 százalékponttal 76,8 százalékra mérséklődött.**

4. ábra
A kormányzati szektor egyenlege

Forrás: KSH

A KSH szeptemberi EDP jelentése szerint 3.938 milliárd forintot kitevő ESA-hiány a központi alrendszer (központi kormányzat és társadalombiztosítási alapok egyenlege) 4.025 milliárd forintos hiányából és az önkormányzati alrendszer 87 milliárd forintos többletéből alakult ki. Az önkormányzatok eredményezmléletű egyenlege a 2020-as enyhe többletét megdupláztta, így a GDP 0,1 százalékát kitevő szufficittel zárt (1. táblázat).

1. táblázat

Költségvetési egyenlegmutatók alakulása 2021-ben

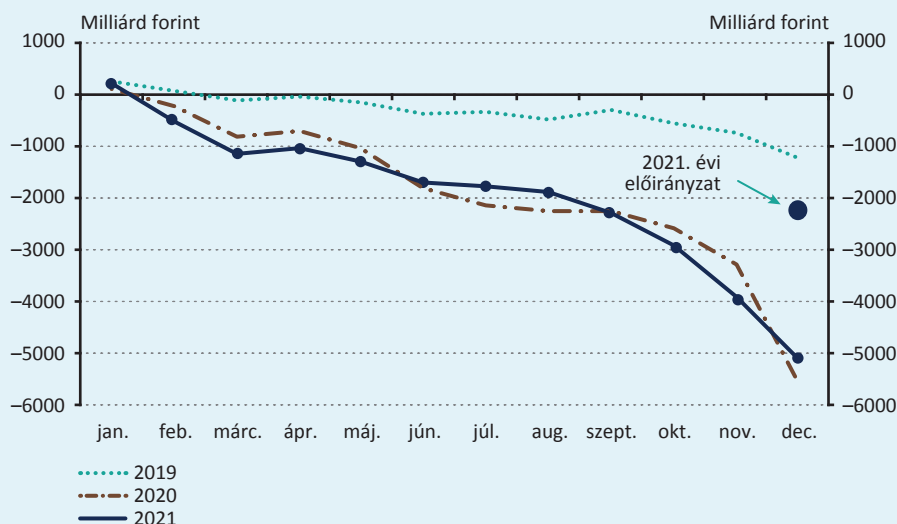
	Pénzforgalmi egyenleg	ESA-híd	ESA-egyenleg
	Milliárd forint		
Központi alrendszer	-4 774	749	-4 025
Önkormányzatok	52	35	87
Kormányzat összesen	-4 722	784	-3 938
	a GDP százalékában		
Központi alrendszer	-8,7	1,4	-7,3
Önkormányzatok	0,1	0,1	0,2
Kormányzat összesen	-8,6	1,5	-7,1

Forrás: KSH, 2022. szeptemberi EDP jelentés

Az államháztartás (központi és önkormányzati alrendszerek együttesen) 2021. évi **pénzforgalmi hiánya 4.722** milliárd forintot tett ki év végén. A **központi alrendszer pénzforgalmi hiánya 4.774** milliárd forint volt 2021-ben. Az EDP jelentés szerint az éves pénzforgalmi deficit 2.487 milliárd forinttal lett magasabb a módosított költségvetési törvényben meghatározott 2.288 milliárd forintos hiánycélnál (5. ábra). A **központi alrendszer pénzforgalmi bevételei** összességében 543 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési törvényben meghatározott bevételi főösszeget. A bevételi többlet kialakulásában meghatározó szerepe volt a makrogazdasági folyamatoknak, a gazdaság tervezettnél magasabb növekedési ütemének, a nemzetgazdasági keresettömeg előre jelzettnél nagyobb emelkedésének és ez utóbbival összefüggésben a háztartások korábban vártnál magasabb fogyasztási kiadásainak. A bruttó keresettömeg alakulása következtében a személyi jövedelemadó, illetve a szociális hozzájárulási adó és járulékok együttesen 300 milliárd forint bevételi többletet jelentettek a költségvetésnek. A vártnál magasabb fogyasztási kiadások következtében a nettó áfabevételek 362 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési előirányzatot.

5. ábra

A központi alrendszer pénzforgalmi hiányának éven belüli alakulása (halmozott érték)

Forrás: 2021. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár előzetes adatok

A **központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai** a részben konszolidált csoportosításunk szerint együttesen mintegy 3.080 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési törvény előirányzatát. A kiadási többlet meghatározó része a költségvetési szerveknél, az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadásoknál, valamint a nyugdíj- és egészségügyi kiadásoknál jelentkezett. Ezek mellett a nettó kamatkiadás közel 340 milliárd forinttal haladta meg a törvényi előirányzatot.

2.1. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNÓZISOK TELJESÜLÉSE

A sikeres gazdaság újraindítási programoknak köszönhetően a magyar gazdaság teljesítménye 7,1 százalékkal emelkedett 2021-ben. A növekedés üteme jelentősen magasabb volt az eredeti költségvetési törvény várakozásánál. A 2021. évi költségvetési törvény 4,8 százalékos reálgazdasági növekedéssel számolt. A COVID járvány okozta válsághelyzet következtében a költségvetés készítésekor a szokásosnál nagyobbak voltak a makrogazdasági pályát övező kockázatok.

A munkaerőpiac a kormányzati és jegybanki programok segítségével gyorsan alkalmazkodott a megváltozott körülményekhez, így 2021-ben a nemzetgazdasági **foglalkoztatottság** 0,8 százalékkal emelkedett és elérte a járvány kitörése előtti szintjét. A **bruttó átlagkereset** növekedési üteme 2021-ben 8,7 százalék volt, mely érdemben meghaladta a költségvetési törvény prognózisát. Az éves bérdinamikához pozitívan járult hozzá az orvosok és ápolók körében végrehajtott bérfejlesztés is. Az éves bérdinamika a technikai hatások (összetétel hatás, valamint részmunkaidőben dolgozók hatása) kiszűrésével közel kétszámjegyű volt, ami a munkaerőpiac koronavírus idején tanúsított ellenállóságára utal.

A törvény 3,8 százalékos **fogyasztásbővülést várt a háztartásoknál**, mellyel szemben a fogyasztási kiadások 5 százalékkal nőttek. A vártnál magasabb fogyasztáshoz az erős bérdinamika, a szolgáltatások felfutása, a beruházástámogató intézkedések, valamint az élénk lakossági hitelezés járult hozzá.

2. táblázat

A 2021. évi költségvetési törvényben szereplő prognózis és a tényadatok összevetése (százalék)

	Költségvetési törvény	Tény
GDP változása reálértéken	4,8	7,1
Export	10,5	10,3
Import	8,9	9,1
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	5,5	5,2
Háztartások fogyasztási kiadása	3,8	5,0
Közösségi fogyasztás	1,0	3,1
Infláció	3,0	5,1
Bruttó átlagkereset	6,9	8,7

Forrás: KSH, 2021. évi költségvetési törvény

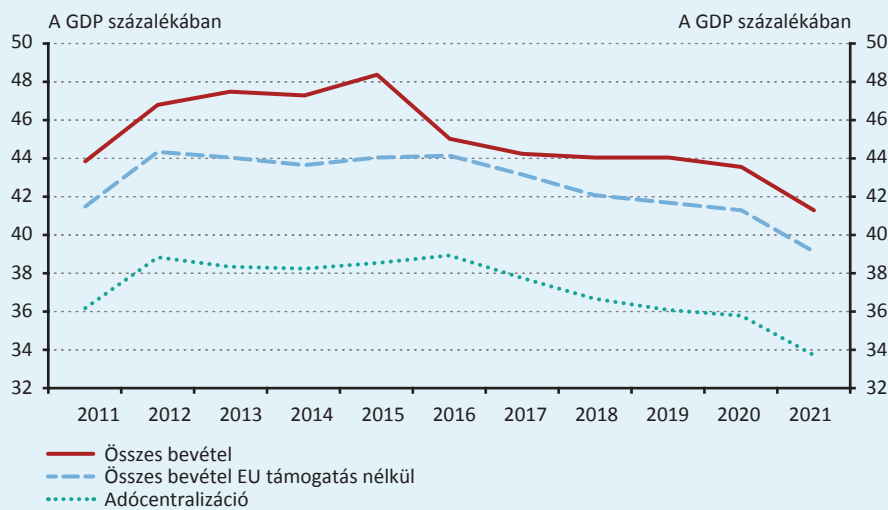
A fogyasztóiár-index a költségvetés összeállításakor feltételezett 3,0 százalék helyett 5,1 százalék volt 2021-ben. Az éves infláció alakulására kínálati oldalról a nyersanyag- és energiaárak emelkedése, a szállítási költségek növekedése, valamint az ellátási láncok akadozásai gyakoroltak jelentős hatást. Ehhez hozzájárultak a keresleti tényezők, mint a válság alatt a háztartások elhalasztott fogyasztásának helyreállása és a költségvetés által támasztott többletkereslet.

2.2. A KÖLTSÉGVETÉS BEVÉTELEI

A kormányzati szektor eredményszámlázati bevételei a GDP 41,3 százalékára csökkentek 2021-re az előző évi 43,5 százalékhoz képest, az uniós támogatások nélkül a bevételek mérséklődése 2,1 százalékpontos volt (6. ábra). Az adócentralizáció gyors ütemben a GDP arányában 2,1 százalékponttal mérséklődött. Az adócentralizáció változása nagyobb részben a GDP jelentős növekedésének és a kormányzati adóintézkedéseknek a következménye: a kisadózók tételes adójának átmeneti csökkentése a pandémia miatt, az üzemanyagok jövedéki adójának csökkentése a Brent olajárfolyam emelkedése miatt, az új lakóingatlanok áfa kulcsának átmeneti időre átsorolása az 5 százalékos kulcs hatálya alá.

6. ábra

A kormányzati szektor eredményszámlázati bevételei és az adócentralizáció mértéke

Forrás: KSH, Eurostat

A központi alrendszer konszolidált pénzforgalmi bevételei 20.254 milliárd forintot tettek ki, ezen belül 18.037 milliárd forint kapcsolódott az adó- és járulékbévételekhez (3. táblázat). Az adó- és járulékbévételek a koronavírus járvány ellenére több mint 600 milliárd forinttal meghaladták az eredeti törvényi előirányzatot, míg a módosított törvényi előirányzathoz képest 893 milliárd forint többlet adó- és járulékbévételezt realizált a költségvetés 2021-ben.

A gazdálkodó szervezetek 1.892 milliárd forintot fizettek be az államkincstárba 2021 folyamán. Ez az összeg 68 milliárd forinttal meghaladta a 2021. évi költségvetési törvény eredeti előirányzatát. A költségvetési törvényt 2021 során módosították, a gazdálkodó szervezetek befizetéseinek az előirányzatok összességében 106 milliárd forinttal csökkentek a módosítás következtében. Az előirányzat csökkentés ellenére az éves befizetések 174 milliárd forinttal lettek magasabbak a módosított előirányzatnál, továbbá együttesen magasabbak lettek az eredeti költségvetési előirányzatnál is. A társasági adó és kisvállalati adóbevételek együttesen 125 milliárd forinttal haladták meg a módosított törvényi előirányzatot, köszönhetően a gazdaság második félévi erőteljes növekedési ütemének. A bányajáradék bevételeknél jelentkező 16 milliárd forint többlet az emelkedő olajárak következménye, hasonló összegű többletbévétele realizálódott az energiaszolgáltatók jövedelemadója jogcímen, ugyanazon okból. **A 2020-as évhez viszonyítva 281 milliárd forinttal emelkedtek a gazdálkodó szervezetek befizetései.**

3. táblázat

A központi alrendszer 2021. évi részben konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)

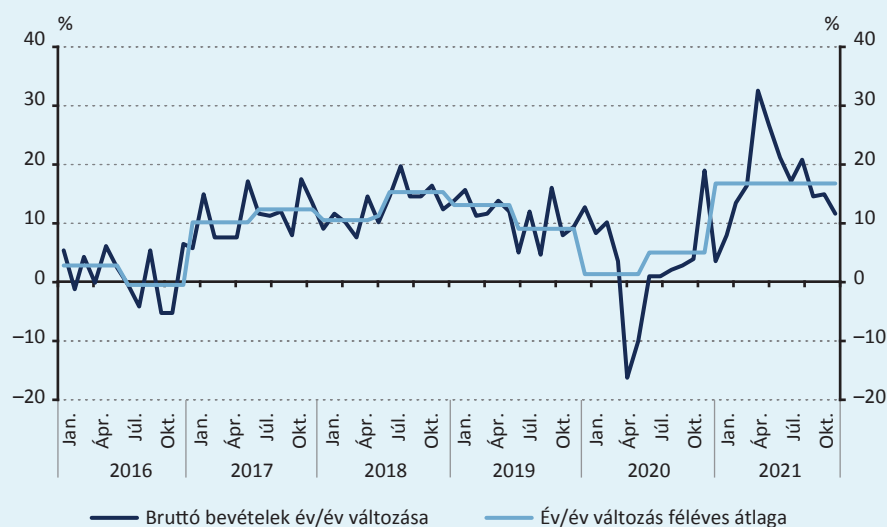
	2021			
	Törvényi előirányzat	Törvényi előirányzat (módosított)	Tény	Eltérés: tény - módosított előirányzat
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	17 401	17 145	18 037	893
Gazdálkodó szervezetek befizetései	1 824	1 718	1 892	174
Társasági adó	539	447	558	111
Pénzügyi szervezetek különadója	61	61	62	0
Reklámadó	0	0	9	9
Kisadózók tételes adója	237	237	196	-42
Kisvállalati adó	97	97	111	14
Közműadó	53	53	54	1
Ökoadó	5	5	5	0
Bányajáradék	44	44	60	16
Játékadó	35	35	29	-6
Egyéb adók és befizetések	15	15	12	-3
Egyéb központosított bevételek	469	456	488	32
Energiaellátók jövedelemadója	61	61	77	17
Cégautóadó	38	38	39	2
Kiskereskedelmi adó	54	65	79	14
Rehabilitációs hozzájárulás	116	104	113	10
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	6 705	6 689	7 054	365
Általános forgalmi adó	5 015	5 036	5 397	362
Jövedéki adó	1 263	1 249	1 243	-5
Regisztrációs adó	20	20	17	-3
Távközlési adó	53	53	59	6
Pénzügyi tranzakciós illeték	219	219	233	14
Biztosítási adó	106	106	104	-2
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	30	8	0	-7
Lakosság befizetései	2 997	3 007	3 211	204
Személyi jövedelemadó	2 684	2 718	2 889	171
Illetékbefizetések, egyéb adók	227	202	227	25
Gépjárműadó	87	87	95	8
Elkülönített alapok adó és járulékbefizetései	453	453	471	18
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbefizetései	5 421	5 277	5 409	132
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	5 262	5 118	5 247	129
Egyéb járulékok és adók	159	159	163	3
EU-TÁMOGATÁSOKKAL KAPCSOLATOS BEVÉTELEK	1 145	2 050	1 576	-474
EGYÉB BEVÉTELEK	474	467	641	173
Központi ktv. egyéb bevételei	334	327	507	181
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	39	39	29	-9
Elkülönített alapok egyéb bevételei	102	102	104	2
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	19 021	19 662	20 254	592

Forrás: Magyar Államkincstár, 2021. évi költségvetési törvény, MNB

Az **általános forgalmi adóból** származó nettó bevétel 5.397 milliárd forintot tett ki 2021-ben, 728 milliárd forinttal meghaladva az előző évi bevételeket. A módosított 2021-es törvényi előirányzat 107 százaléka teljesült, ami 362 milliárd forint többletbevételt jelent az előirányzathoz képest. A bruttó bevételek növekedési üteme 16 százalékat tett ki, ami az utóbbi 10 év legmagasabb éves növekedési üteme volt. 2021-ben is folytatódott a kis- és középvállalkozásokat segítő intézkedés, ami a megbízható adózók esetén 30 napról 20 napra, a normál adózók esetén 75 napról 30 napra csökkentette az áfa-visszatulások határidejét, ezzel segítve a vállalkozások likviditását. Ideiglenesen az elviteles ételek áfakulcsa 27 százalékról 5 százalékra csökkent 2020. november 14. és 2021. július 31. között, ami mintegy 35-40 milliárd forinttal csökkentette a költségvetés bevételeit. Továbbá 2021-től ismét 5 százalékra csökkentették az új lakóingatlanok értékesítésére vonatkozó áfakulcsot, ami tavaly becsléseink szerint 50-60 milliárd forinttal mérsékelte az áfabevételeket. 2021. január 1-jén megvalósult az **Online Számla** kiterjesztésének utolsó fázisa: a magánszemélyek részére kiállított számlákat is látja a NAV értékhataártól függetlenül, ami lehetőséget ad az online áfabevallás adóhatósági kijánlására.

7. ábra

A bruttó áfabevételek változása az előző év azonos időszakához viszonyítva

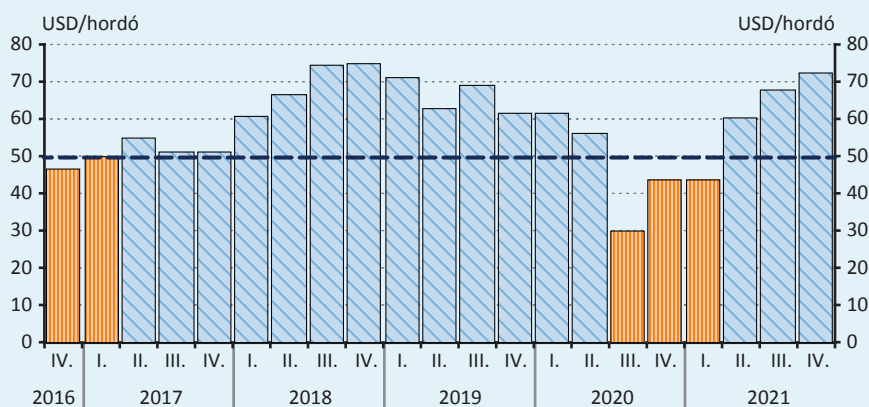

Forrás: Magyar Államkincstár

2021-ben a jövedéki adóbevételek 1.243 milliárd forintot tettek ki, 47 milliárd forinttal meghaladva a 2020-as bevételeket. A bevétel az eredeti előirányzat 98 százaléka, míg a módosított előirányzat lényegében teljesült. **Dohánytermékek jövedéki adója** 2021 januárban és áprilisban emelkedett az EU-s szabálynak való megfelelés érdekében. A két lépésben megvalósuló mintegy 20 százalékos adóemelés 35-40 milliárd forinttal javíthatta a költségvetés egyenlegét. Az **üzemanyag fogyasztás** után fizetendő jövedéki adó mértéke április 1-től ismét alacsonyabb szintre mérséklődött, mivel a Brent hordónkénti árfolyama tartósan 50 dollár felett volt az 1. negyedévben. Az üzemanyag-fogyasztás után fizetendő jövedéki adó mértéke 2020. július 1. – 2021. március 31. között magasabb értéket vett fel a kőolaj alacsonyabb világpiaci ára következtében (8. ábra). A jövedékiadó-törvény szerint, ha a Brent világpiaci ára átlagosan 50 dollár alá esik, az ebből fakadó alacsonyabb bevételek kompenzálása miatt magasabb adómérték lép életbe. Ebben az időszakban az ólmozatlan üzemanyag ezer literre jutó ára 120 ezer forintról 125 ezer forintra, míg a gázolajnak 110,35 ezer forintról 120,35 ezer forintra emelkedett. 2021-től a 86 l alatti pálinkafőzés esetén nem kell jövedéki adót fizetni, ami hozzávetőleg 5-10 milliárd forint bevételkiesést okozott a költségvetésnek.

8. ábra

Az ásványolaj adómértékek megállapításához szükséges, Brent napi jegyzési adatok alapján meghatározott átlagár

Megjegyzés: Az adott negyedévi érvényes adómértékek megállapítása a tárgynegyedévet megelőző negyedév első hónapjának első napja és utolsó hónapjának 15. napja közötti átlagára szerint történik.

Forrás: NAV, S&P Global Inc. (Platts) 2016-2021

A **turizmusfejlesztési hozzájárulás** jogcímen fizetett bevételek mindössze 0,4 milliárd forintot tettek ki 2021-ben. Az eredetileg 30 milliárd forintos nagyságrendű adóbevételt a költségvetésben 8 milliárd forintra módosították év közben, azonban a veszélyhelyzeti adózási könnyítés céljából év végéig felfüggesztették annak fizetési kötelezettségét. A vendéglátás- és kereskedelmi szálláshely szolgáltatókat érintő 4 százalékos hozzájárulás alapja a hozzájárulásköteles szolgáltatás áfa nélküli ellenértéke. A kereskedelmiszálláshely-szolgáltató szektor számára 2020-tól került kiterjesztésre ez a hozzájárulás, ezzel párhuzamosan az áfakulcsa 18 százalékról 5 százalékra mérséklődött.

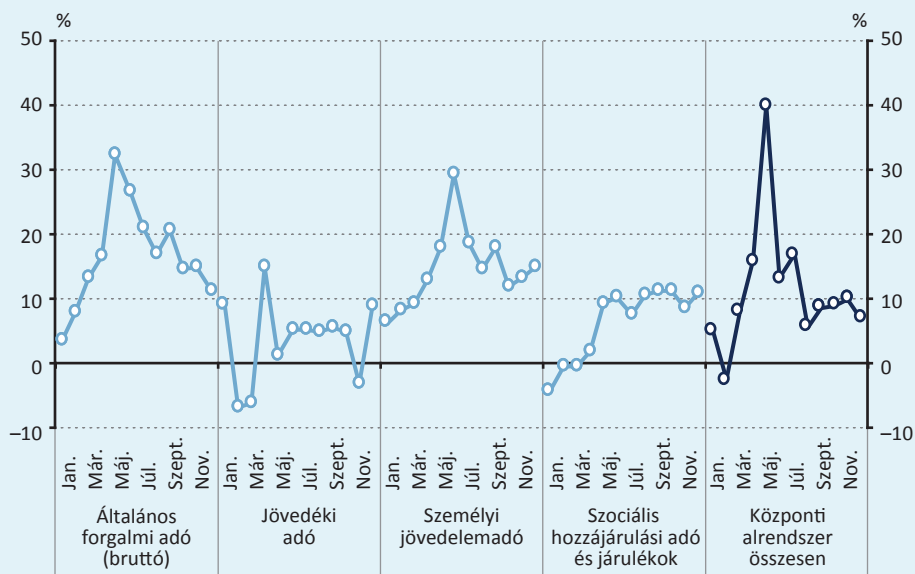
A **pénzügyi tranzakciós illetékből származó bevétel** 233 milliárd forintot tett ki 2021-ben, ami 14 milliárd forinttal, azaz közel 6 százalékkal haladta meg az eredeti törvényi előirányzatot. A bevételek 2020-ban mérséklődtek a koronavírus miatti gazdasági lassulás és a bevezetett hiteltörlesztési moratórium hatására csökkenő tranzakciószám miatt. Bár a moratórium 2021. október végéig teljeskörűen, és 2022. év végéig a rászorulókat részére fennmaradt, a tendencia megfordult a tavalyi év során és a gyors gazdasági kilábalás a pénzügyi tranzakciós illeték bevételeit is magával húzta.

Illetékbevezetésből 224 milliárd forint bevétel származott a tavalyi évben, 16 százalékkal magasabb bevételt generálva a módosított törvényi előirányzathoz képest. Az illetékbevételek éves szinten 8 százalékkal nőttek a 2020. évi befizetésekhez képest.

A **személyi jövedelemadó**ra vonatkozó módosított költségvetési előirányzat 2.718 milliárd forint volt 2021-ben, ami 34 milliárd forinttal magasabb az eredetileg tervezettnél, azonban a tényleges pénzforgalmi teljesülés a megemelt előirányzatot is 171 milliárd forinttal meghaladta. Az adóbevételek tavaly 14,3 százalékkal emelkedtek a megelőző évhez képest, elsősorban a koronavírus-járvány miatt 2020-ban visszaeső adóbefizetések alacsony bázisa következtében. A növekedéshez legnagyobb mértékben a nemzetgazdasági bruttó bér- és keresettőmeg dinamikus bővülése járult hozzá, de a béren kívüli és egyéb juttatások után fizetett személyi jövedelemadó is jelentősen, 20 százalékot meghaladó mértékben emelkedett 2021-ben az előző évhez viszonyítva.

9. ábra

A fontosabb adó- és járuléknemek változása az előző év azonos időszakához képest

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB számítás

A társadalombiztosítási és elkülönített alapok adó- és járulékbévételeinek 2021. évi eredeti előirányzata 5.875 milliárd forint volt, amit a költségvetési törvény évközi módosítása 145 milliárd forinttal mérsékelte. Az adó- és járulékbévételek ugyanakkor 2021-ben összességében 150 milliárd forinttal meghaladták a módosított előirányzatot, így végül az eredeti költségvetési tervezetnek közel megfelelő bevétel teljesült. Az alapok bévételeinek legnagyobb részét kitevő munkavállalói, illetve munkáltatói adó- és járulékbévételek mintegy 85 milliárd forinttal alakultak magasabban a módosított költségvetési előirányzatnál. A társadalombiztosítási járulékok 11,5 százalékkal voltak magasabbak, mint egy évvel korábban, a szociális hozzájárulási adóból származó bévételek ugyanakkor 0,5 százalékkal mérséklődtek 2020-hoz képest. A befizetések növekedése főként a nemzetgazdasági bértömeg emelkedésének köszönhető: a bruttó átlagkereset 8,7 százalékkal növekedett 2021-ben, a foglalkoztatottság mérsékelt bővülése mellett. A munkáltatói befizetések 2021. évi dinamikáját csökkentette, hogy 2020. második felében újabb 2 százalékponttal mérséklődött a szociális hozzájárulási adó kulcsa, valamint, hogy az év első felében egyes, a koronavírus-járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai által érintett nemzetgazdasági ágazatok mentességet élveztek a munkáltatói adóterhek megfizetése alól. Ugyancsak a befizetések csökkenésének irányába hatott, hogy a SZÉP kártyák után fizetett béren kívüli juttatások egész évben mentesültek a szociális hozzájárulási adó alól.

Az uniós támogatásokkal kapcsolatos bévételek 2021-ben 1.576 milliárd forintot tettek ki, ez az összeg mintegy 470 milliárd forinttal elmarad a módosított törvényi előirányzattól. A 2014-2020-as programokhoz kapcsolódó abszorpciók ráta 62 százalékról 71 százalékra emelkedett az elmúlt évben, míg a kohéziós keret az év végére 26,9 milliárd euróra nőtt. A kifizetett előlegek felhasználása becslésünk szerint 1230 milliárd forintot tett ki 2021-ben, így tavaly összességében mintegy 270 milliárd forinttal csökkent a kedvezményezetteknek lévő fel nem használt uniós előlegek állománya.

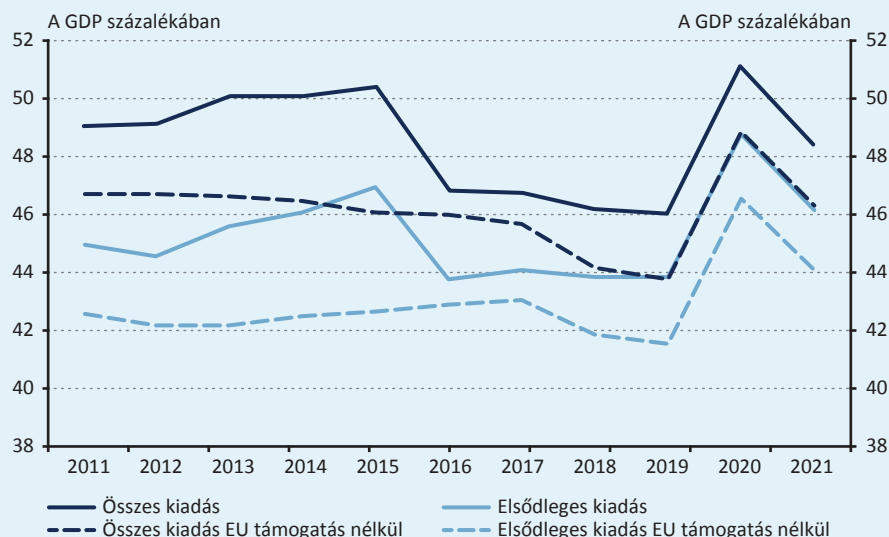
A központi alrendszer egyéb bévételei együttesen 199 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési törvény előirányzatát. Az összevont előirányzatokon belül, az állami vagyonkezeléssel összefüggő költségvetési bevétel 214 milliárd forint volt. A vagyonkezelési bévételek 70 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatot, az eltérés egyrészt az ipari kibocsátási egységek (széndioxid-kvóta) magasabb értékesítési árbevételeiből, másrészt az állami tulajdonú ingatlanok és ingóságok tervezett meghaladó értékesítéséből tevődött össze.

2.3. A KIADÁSOK ALAKULÁSA

A kormányzati szektor eredményszámla kiadásai a válságkezelés következtében 2021-ben is az előzetes tervek felett alakultak, ugyanakkor az előző évhez képest a GDP 2,6 százalékpontjával, a GDP 48,4 százalékára mérséklődtek 2021-ben (10. ábra). Az uniós támogatások nélküli elsődleges kiadások szintén meredeken csökkentek tavaly, a GDP 46,3 százalékára, 2,5 százalékpontos mérséklődést követően. Az EU támogatások nélküli GDP-arányos kiadásszint 0,8 százalékponttal volt magasabb a 2011-2019. időszak átlagánál.

10. ábra

A kormányzati szektor kiadásainak és elsődleges kiadásainak alakulása (a GDP százalékában)

Forrás: KSH

A központi alrendszer konszolidált pénzforgalmi kiadásai 25.029 milliárd forintot tettek ki, ezen belül 23.754 milliárd forint kapcsolódott az elsődleges kiadási tételekhez (4. táblázat). A kiadások a rendelkezésre álló előzetes adatok szerint mintegy 3.080 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési törvény előirányzatát, az eredetileg elfogadott költségvetéshez képest az eltérés több mint 4.500 milliárd forintot tesz ki. A jelentős összegű eltérések elsősorban a koronavírus járvány okozta gazdasági válságkezelés költségeinek következménye. A többlet költségek főként a központi költségvetési szervek kiadásainál, továbbá az állami vagyonnal kapcsolatos kiadásoknál, valamint a nyugdíj és egészségügyi kiadásoknál jelentkeztek.

A központi alrendszer elsődleges kiadásai 2.743 milliárd forinttal haladták meg a módosított költségvetési törvény azonos kiadási előirányzatát, az eredeti költségvetési törvény számaihoz viszonyítva 4.180 milliárd forint az eltérés. A nagy összegű kiadástúllépés több tényező következménye.

- A járvány elleni védekezésre betervezett 25 milliárd forint összegű tartalékkeretet 575 milliárd forinttal meghaladta a Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka előirányzat bruttó kiadása. A kiadástúllépést a koronavírus járvány új hulláma miatt megemelkedő egészségügyi kiadások, továbbá az egészségügyi ellátórendszer átszervezésének költségei okozták.
- A 2020. évi költségvetés végrehajtása során keletkezett mintegy 340 milliárd forint összegű előirányzatmaradvány újrafelhasználásának lehetősége is bővítette a kormány mozgásterét.
- A gazdasági növekedést élénkítő kormányzati gazdaságpolitika végrehajtása érdekében a „Gazdaság újraindítási programok” elnevezésű, a költségvetés módosításakor 108 milliárd forint keretösszegre növelt tartalék-előirányzat túllépése valósult meg, az előirányzat túlteljesítés megközelítette az 1.970 milliárd forintot.
- 2021 második félévében az importált energiahordozók árának emelkedése megnövelte a költségvetési kiadásokat.

4. táblázat

A központi alrendszer 2021. évi részben konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)

	2021			
	Törvényi előirányzat	Törvényi előirányzat (módosított)	Tény	Eltérés (tény - módosított előirányzat)
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	19 574	21 011	23 754	2 743
Egyedi, normatív és közmédiának nyújtott támogatások	562	562	740	179
Szociálpolitikai menetdíj támogatás	138	138	86	-52
Lakásépítési támogatások	250	370	376	7
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	672	672	675	3
Központi költségvetési szervek és fejezetek nettó saját kiadásai	6 574	6 738	8 294	1 556
EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadások	1 601	2 515	2 243	-272
Helyi önkormányzatok támogatása	865	909	1 014	105
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	450	615	610	-5
Központi tartalékok	396	436	0	-436
Egyéb kiadások	740	730	1 754	1 024
Elkülönített alapok kiadásai	591	591	689	97
GFA - Passzív kiadások	109	109	94	-14
GFA - Start munkaprogram	165	165	149	-16
Egyéb kiadások	318	318	446	128
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	6 736	6 736	7 273	537
NYA - Nyugellátások	3 907	3 907	4 116	209
EA - Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	284	284	305	22
EA - Pénzbeli ellátások	496	496	530	33
EA - Gyógyító-megelőző ellátások	1 567	1 567	1 880	313
EA - Gyógyszerkassza nettó kiadásai	333	333	319	-14
Egyéb kiadások	149	149	123	-26
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	937	937	1 274	337
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	20 511	21 948	25 029	3 080
EGYENLEG	-1 491	-2 288	-4 774	-2 487

Forrás: MÁK, 2021. évi költségvetési törvény, MNB

Az **egyedi, normatív és közszolgálati műsorszolgáltatás** támogatási jogcímcsoport együttes törvényi előirányzata 562 milliárd forint volt, a kifizetések összege elérte a 740 milliárd forintot, így a kiadási többlet közel 180 milliárd forintot tett ki. A magas összegű előirányzattúllépésre rendkívüli felhatalmazást kapott a Kormány a Parlamenttől a koronavírus járvány elleni védekezés miatt. A felhatalmazás alapján egyedi és normatív vállalati támogatásokra költötte el a kormány az előirányzat túllépés teljes összegét. A közösségi közlekedési közszolgáltatást és egyéb közszolgáltatást végző vállalatok részére – az előzetesen rendelkezésre álló adatok szerint - 506 milliárd forint támogatást fizetett ki a költségvetés, az érintett vállalatok járványhoz kapcsolódó bevételek csökkenésének ellensúlyozására, valamint az év második felében emelkedő energiaköltségekre. A további, gazdaságélénkítéssel összefüggő egyedi támogatásokra kifizetett többlettámogatások meghaladták a 100 milliárd forintot. A postai szolgáltatás többletterheinek csökkentése céljából 5 milliárd forint támogatás kifizetésére került sor. A közszolgálati műsorszolgáltatásra fordított kiadások megegyeztek a törvényi előirányzattal.

A **szociálpolitikai menetdíj támogatásra** az előirányzott 138 milliárd forint helyett mindössze 86 milliárd forintot fordított a költségvetés. Az 52 milliárd forint megtakarítás két tényezőtől állt össze, egyrészt a közvetlen menetdíj támogatásra tervezett kiadás 19 milliárd forinttal alulteljesült a közlekedési közszolgáltatás vártnál alacsonyabb igénybevétele miatt,

másrészt egy új költségelemre betervezett kiadást végül nem ezen a jogcímen fizetett ki a költségvetés, ez további 33 milliárd forint megtakarítást okozott ennél a kiadási tételnél.

A **lakásépítési támogatásokra** fordított kiadások 377 milliárd forintot értek el, így több mint 125 milliárd forinttal haladták meg a 2020. évi támogatási összeget és ugyanekkora összeggel a 2021. évi eredeti előirányzatot is. A törvényi előirányzat 120 milliárd forinttal került megemelésre a költségvetési törvény módosításakor, melyet a január elsejétől bevezetett új programhoz – Gyermekek nevelő családok otthonfelújítási támogatása – kapcsolódó kiadások indokoltak. Az Otthonfelújítási támogatás kiadásai mintegy 129 milliárd forintot tettek ki, elsősorban emiatt 7 milliárd forinttal a módosított törvényi előirányzat is felülteljesült.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadásai 675 milliárd forintra teljesültek, amely lényegében megegyezik a költségvetési törvény előirányzatával. Az alapból folyósított *Családi támogatások* 399 milliárd forintnyi, míg a *Különféle jogcímen adott térítések* 24 milliárd forintnyi kiadást jelentettek, amelyek így 1-1 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak az előző évi értékeknél. Jelentősebb eltérés a *Korhatár alatti ellátásoknál* alakult ki, a 99 milliárd forintot meghaladó kiadás mintegy 6 milliárd forinttal magasabb az előirányzatnál, ami a visszamenőlegesen folyósított, 13. havi ellátásra is kiterjedő kiegészítő nyugdíjemelésekkel magyarázható. A *Szociális juttatásoknál* közel 4 milliárd forintnyi kiadásmegtakarítás realizálódott. A folyósított 152 milliárd forintnyi támogatás elsősorban a jövedelempótló és jövedelemkiegészítő ellátások alacsonyabb kiadásai miatt maradt el a törvényi előirányzattól.

A **költségvetési szervek – uniós bevételek és kifizetések nélkül számított – nettó kiadása** a központi költségvetési befizetésekkel együtt 8.294 milliárd forint volt 2021-ben, a rendelkezésünkre álló adatok szerint. Az érték 860 milliárd forinttal, illetve 13 százalékkal alacsonyabb, mint a 2020. évi kiadásteljesülés. A nettó kiadás 1.556 milliárd forinttal volt magasabb a költségvetési törvény módosított előirányzataiból számított 6.738 milliárd forint nettó kiadásnál, így a törvényi előirányzatok felülteljesítése megközelítette a 18 százalékot. A költségvetési szervek bevételei a tervezett 1490 milliárd forint helyett 2.700 milliárd forintra teljesültek, a nagyszámú eltérés nagyobb része a törvényi előirányzatok költségvetési fejezetek közötti átcsoportosítása miatti halmozódás következménye. A költségvetési szervek központi költségvetést megillető befizetései a tervezett 26 milliárd forint helyett 389 milliárd forintra teljesültek. Az előirányzat és a teljesülés közti eltérést a Központi Maradványszámolási Alap bevételei – az előző évi előirányzatmaradványok központilag elrendelt befizetési kötelezettsége miatt keletkező bevételek – okozták. Összességében a központi költségvetés bevételi oldalán a költségvetési szervek és a központosított befizetések törvényi előirányzatai a tervezett 1.516 milliárd forint helyett 3.089 milliárd forintra teljesültek.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** mintegy 968 milliárd forinttal – 7,9 százalékkal – voltak alacsonyabbak a bázisidőszakinál, míg a módosított költségvetési törvény előirányzatait 3.104 milliárd forinttal – 37,6 százalékkal – haladták meg. Mivel a kiadási előirányzatok teljesítése már tartalmazza a költségvetési tartalékok felhasználását, valamint a Központi Maradványszámolási Alapba történt befizetéseket is, továbbá a törvényi előirányzatokon felül realizált többletbevételek kiadás oldali felhasználását, ezért az ezekhez a tételekhez együttesen tartozó mintegy 1.573 milliárd forint összegű kiadást is figyelembe véve, a módosított törvényi előirányzatot közel 1.530 milliárd forinttal meghaladó többletköltségre került sor a költségvetési szerveknél. A törvényi előirányzatokhoz viszonyított kiadási többlet növekedése egyaránt jelentkezett a költségvetési intézményeknél és a szakmai fejezeti kezelésű kiadási előirányzatoknál.

A járvány elleni védekezés többletköltségei a *Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka* előirányzattal szemben kerültek elszámolásra. A Magyar Államkincstár adatai szerint a Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka kiadási főösszege tavaly elérte a 600 milliárd forintot. Technikai elszámolási okból a modellváltó egyetemek költségvetési támogatásának egy része, mintegy 155 milliárd forint kiadás itt került elszámolásra tavaly az első félévben. A második félévben a Központi Maradványszámolási Alapból a kérdéses összeget visszapótolta a kormány. Így ezt a tételt figyelembe véve a járvány elleni védekezés közvetlen költségei 2021-ben 445 milliárd forintjába kerültek a költségvetésnek. A *Gazdaság-újraindítási programok tartalék terhére* finanszírozott programokkal kapcsolatos kiadási döntések nettó összege megközelítette a 2.100 milliárd forintot. A többletkiadásból mintegy 1.550 milliárd forint összegű kiadás a költségvetési szervek kiadásai között jelentkezett.

A költségvetési intézmények bruttó kiadásai 6.983 milliárd forintra teljesültek, amely a bázisidőszaki teljesítés 95,8 százaléka. A **szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** 4.374 milliárd forintra teljesültek, amely az előző évi teljesítés 86,8 százaléka. A modellváltó egyetemek 2021. július elsejével kikerültek a költségvetési intézményi körből, és az egyetemek költségvetési támogatása 2021. július elsejével átkerült a szakmai fejezeti kezelésű kiadási előirányzatra. A 2021. évi költségek közgazdasági osztályozás szerinti szerkezete: bérköltségre a szervek bruttó kiadásainak 31,8 százalékát, 3.706 milliárd forintot fordítottak a költségvetési intézmények. Dologi kiadásokra (jellemzően vásárolt fogyasztásra) a bruttó kiadások 18,3 százalékát, 2.126 milliárd forintot fizettek ki a szervek. A beruházási célú kiadások 680 milliárd forint körül alakultak, a bázisidőszaki kiadási szintnél közel 120 milliárd forinttal alacsonyabban. A szervek felhalmozási célú kiadásainak részaránya 16,0 százalékos volt, az 1.916 milliárd forint támogatás mintegy 660 milliárd forinttal alacsonyabb a tavalyi év azonos típusú kiadásánál. A felhalmozási célú transferek visszaesése okozta azt, hogy a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai a bázisidőszakhoz képest több mint 13 százalékkal estek vissza.

A 2021-ben **az uniós támogatásokhoz kapcsolódó kiadások** 2.243 milliárd forintra teljesültek, ez az összeg 272 milliárd forinttal elmarad a módosított törvényi előirányzattól. A kiadásokból mintegy 980 milliárd forint volt a Széchenyi 2020-hoz kapcsolódó számlás kifizetés, közel 950 milliárd forint pedig a kiutalt előleg. A CEF-hez (Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz), valamint a 2021-2027-es programokhoz mintegy 310 milliárd forint kiadás kapcsolódott. A Széchenyi 2020-as kifizetések halmozott összege az év végére megközelítették a 10.700 milliárd forintot. Az elnyert pályázatok több mint 600 milliárd forinttal, a leszerződött pályázatok pedig mintegy 450 milliárd forinttal emelkedtek. A 2014-2020-as indikatív keretösszeg (tartalmazza a hazai társfinanszírozást és a 2021-2022-es vidékfejlesztési forrásokat is) december végére 11.615 milliárd forintra emelkedett.

A **helyi önkormányzatok támogatásai** 11,5 százalékkal haladták meg a módosított költségvetési előirányzatot. Az előirányzathoz viszonyított többletkiadást a Modern Városok Program betervezett előirányzat átcsoportosítása és a Gazdaság-újraindítási programok tartalékkeret terhére magvalósult többlettámogatások okozták. Ez utóbbiak esetében elsősorban fejlesztési és beruházási projektekre biztosított többletforrásokat tavaly a költségvetés.

A **hozzájárulás az Európai Unió költségvetéséhez** kiadási tételnél az eredeti költségvetési előirányzathoz képest 160 milliárd forint többletkiadás teljesült, míg a módosított költségvetési törvény előirányzatához hasonlítva 5 milliárd forint megtakarítás keletkezett. Az eredeti előirányzattól való nagy összegű eltérésnek az oka az, hogy a magyar gazdaság növekedési üteme 2020-ban és 2021-ben is jóval robusztusabb volt a 2021. évi költségvetési törvény összeállításakor feltételezetténél. A magasabb gazdasági növekedés következtében Magyarország GNI alapú befizetési kvótája megemelkedett, ezért került sor a költségvetési törvény módosításakor az előirányzat 165 milliárd forinttal történő megemelésére.

A **központi költségvetés egyéb kiadásai** 1.024 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatokat. Az eltérés mögött elsősorban az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások túlfutása állt. Az **állami vagyonnal kapcsolatos kiadások** az elfogadott költségvetési előirányzatot 964 milliárd forinttal meghaladva 1.474 milliárd forintra teljesültek. A vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások 2021-ben még az igen magas 2020-as bázist is meghaladták több mint 160 milliárd forinttal.

A többségi állami tulajdonú vállalatok felhalmozási és működési kiadásaira – rendelkezésre álló előzetes adatok szerint – összesen 1.036 milliárd forintot fordítottak. A Nemzeti Vagyon Kezeléséért Felelős Tárca Nélküli Miniszter tulajdonosi joggyakorlása alá tartozó társaságok támogatására és tőkeemelésére összességében több mint 560 milliárd forintot fordított a költségvetés. Az egyedi kiadások közül kiemelkedik az MVM Zrt.-nek nyújtott év végi 200 milliárd forint összegű forrás juttatás. A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. működési és beruházási kiadásai meghaladták a 91 milliárd forintot. A kiemelt kormányzati magasépítési beruházásokra fordított kiadások együttesen megközelítették a 290 milliárd forintot, a törvényi előirányzatot több mint 160 milliárd forinttal túllépve. A Paks II. Atomerőmű Fejlesztő Zrt tőkeemelésére a módosított 112 milliárd forint előirányzat helyett 58 milliárd forint kiadása keletkezett a költségvetésnek. A központi egyéb (vegyes) kiadások 32 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatot, valamint több kisebb kiadási tételen összesen 15 milliárd forint kiadási többlete keletkezett a központi költségvetésnek.

Az **elkülönített állami pénzalapok kiadásai** 97 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot. A tervezett értékhez képest jelentkező eltérés a Foglalkoztatási Alapnál és a Nemzeti Kulturális Alapnál történt, a többi Alap esetén a törvényi előirányzattól való eltérés mindössze néhány milliárd forintot tett ki.

Az elkülönített állami pénzalapok kiadásain belül a **Gazdaság-újraindítási Foglalkoztatási Alap passzív kiadásai** mintegy 14 milliárd forinttal, míg az EU-s elő- és társfinanszírozási kiadása 43 milliárd forinttal maradt el az előirányzatnál 2021-ben. Ezekkel szemben a munkahely-megtartási programhoz köthető kiadások csaknem 71 milliárd forinttal meghaladták az előirányzatot, elsősorban a program népszerűsége miatt. A Start Munkaprogramra betervezett 165 milliárd forint kiadás a költségvetési elszámolás szerint 149 milliárd forintra teljesült, de a kiadási főösszeg tartalmaz egy év közbeni 20 milliárd forintos átcsoportosítást a Gazdaság-újraindítási program tartalék-előirányzatára, így a tényleges költség 129 milliárd forintra teljesült. A tervezetthez képest 36 milliárd forintos kiadás-megtakarítás alapvetően a tervezéskor feltételezettnél alacsonyabb közfoglalkoztatotti átlaglétszám következménye.

A társadalombiztosítási alapok kiadásaira vonatkozó 2021. évi előirányzatok összege 6.736 milliárd forint volt, amit a tényleges éves kiadások összesen 537 milliárd forinttal haladtak meg. A pénzbeli társadalombiztosítási ellátások (táppénz, anyasági ellátások, nyugdíjak) esetén elsősorban a költségvetést megalapozó feltevésektől eltérő makrogazdasági folyamatok magyarázzák a különbséget, míg a természetbeni ellátások kiadásait jelentős hatású kormánydöntések növelték.

A Nyugdíjbiztosítási Alap esetén 3.915 milliárd forint kiadást tervezett a 2021. évi költségvetés, amit közel 210 milliárd forinttal halad meg a tényleges kifizetés. Az Alapból folyósított **nyugellátások** esetén 3 907 milliárd forint kifizetéssel számolt a költségvetési törvény, míg az **egyéb kiadások** előirányzatai összesen 8 milliárd forint szerepelt. Ezen belül az Alapból folyósított nyugellátások 211 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot, míg az egyéb kiadások közel 2 milliárd forinttal elmaradtak a kormányzati várakozásoktól. **A 2020. évi tényadathoz képest 472 milliárd forinttal, mintegy 13 százalékkal emelkedtek a Nyugdíjbiztosítási Alap kiadásai 2021-ben, ami teljes egészében a nyugellátások folyósításához köthető.** A nyugellátások kiadásainak jelentős növekedése az alábbi tényezők eredőjeként adódott:

- A költségvetési várakozásokat meghaladó áremelkedés kompenzációja érdekében **2020 novemberében 1,2 százalékos kiegészítő nyugdíjmelés** valósult meg, melynek áthúzó hatása közel 45 milliárd forintra becsülhető. Az intézkedésről 2020 októberében döntött a kormány, így a 2021. évi költségvetés tervezési időszakában feltételezethet képest magasabb bázist eredményezhetett.
- **2021 januárjában 3 százalékos év eleji nyugdíjmelés** valósult meg, amit a költségvetési törvényt megalapozó makrogazdasági pálya alapján várhatóan magasabb infláció következtében – visszamenőleges hatállyal – **júniusban további 0,6 százalékos, novemberben pedig 1,2 százalékos kiegészítő emelés** követett. A 2021-ben végrehajtott nyugdíjmelések költségvetési hatása közel 172 milliárd forintra becsülhető a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított ellátások esetén, melyből mintegy 60 milliárd forint még nem szerepelt a költségvetésben.
- **2021 februárjában megkezdődött a 13. havi nyugdíj visszaépítése**, melynek keretében a januári nyugdíj 25 százaléka került folyósításra az ellátásra jogosultak számára. Az intézkedés költségvetési hatása a Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott ellátások esetén közel 80 milliárd forint volt, ami nagyságrendileg megfelel a 2021. évi előirányzatnak.
- **2021 novemberében minden korábbinál magasabb összegű nyugdíjprémium folyósításáról** döntött a kormány a járvány okozta visszaesést követő ugrásszerű reálgazdasági növekedés következtében. A kormánydöntés értelmében minden jogosult személy maximális, 80.000 forint összegű nyugdíjprémiumban részesült. A kifizetések Nyugdíjbiztosítási Alapot terhelő összege több mint 171 milliárd forint volt, ami közel 118 milliárd forinttal meghaladja a 2021. évi költségvetési előirányzatot.
- **A kiadások emelkedéséhez hozzájárult a cserélődési hatás**, mivel az újonnan nyugdíjjogosultságot szerzők induló ellátása a megállapítása során figyelembe vett erős – az inflációt visszatartva tartósan meghaladó – nemzetgazdasági nettó bérdinamika következtében átlagosan magasabb az állományból kikerülő ellátásánál.

Az Egészségbiztosítási Alap kiadásaira összesen 2.821 milliárd forintot irányzott elő a 2021. évi költségvetési törvény, ami 329 milliárd forinttal maradt el a tényleges kifizetésekhez képest. Az eltérés túlnyomó többsége a gyógyító-megelőző

ellátások soraihoz köthető, mivel itt jelenik meg a 2020 végén bejelentett jelentős bérfejlesztések hatása. A pénzbeli ellátások kiadásai a költségvetési törvényt megalapozó várakozásoknál kedvezőbb makrogazdasági folyamatok következtében haladták meg az előirányzatokat.

A rokkantsági és rehabilitációs ellátások kiadásaira 284 milliárd forintot irányzott elő a 2021. évi költségvetési törvény, és ezt közel 22 milliárd forinttal haladta meg a tényleges kifizetés. Az eltérés nagyrészt abból adódik, hogy a 2021-ben folyósított kiegészítő nyugdíjmeléések – amelyek visszamenőleges hatállyal, és a 13. havi ellátásra is vonatkozóan kerültek kifizetésre – kiterjedtek a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokra is.

A gyógyító-megelőző ellátások 2021. évi előirányzata 1.567 milliárd forint volt, és ezt 313 milliárd forinttal haladta meg a tényleges kiadás. A nagy összegű eltérés abból adódik, hogy az egészségügyi szolgálati jogviszonyban alkalmazott orvosok többlépcsős bérfejlesztési programjának, valamint a vállalkozói formában működő háziorvosi és fogorvosi praxisok bértámogatásának 2021-es bevezetéséről 2020 decemberében döntött a kormány, így az előirányzatok nem számolnak ezen intézkedések hatásaival. A fenti bérfejlesztési programok 2021. évi első ütemének költségvetési hatása az orvosok esetén közel 200 milliárd forintra, míg a háziorvosok és fogorvosok esetén mintegy 90 milliárd forintra becsülhető. A kiadásokat növelte, hogy 2021-ben 41 milliárd forint működési támogatás került kifizetésre a céllelőirányzatok terhére, az összevont szakellátás kiadásai 19 milliárd forinttal, míg a nagyértékű gyógyszerfinanszírozás 24 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatot. A finanszírozási rendszer átalakítására előirányzott 45 milliárd forintos kiadás ugyanakkor nem valósult meg.

A gyógyszerkassza nettó kiadásainak 2021. évi előirányzata 333 milliárd forint volt, aminél 14 milliárd forinttal alacsonyabb a ténylegesen megvalósult érték. A bruttó kiadások 15 milliárd forinttal, míg a gyógyszergyártók és forgalmazók befizetései kevesebb mint 1 milliárd forinttal maradtak el a költségvetési törvényben tervezett összegüktől.

A pénzbeli ellátások 2021. évi előirányzatainak összege 496 milliárd forint volt, amihez képest 33 milliárd forinttal volt magasabb a tényleges kifizetés. Az eltérések elsősorban abból adódnak, hogy a költségvetés tervezésének időpontjához képest kedvezőbben alakultak a munkaerőpiaci folyamatok (bérdinamika, foglalkoztatottak száma). A soronként vett eltérések megközelítőleg az egyes kiadási tételek összegével arányosan oszlanak meg: a **táppénzre** fordított kiadások 11 milliárd forinttal, a **gyermekgondozási és örökbefogadói díj** kiadásai 15 milliárd forinttal, míg a **csecsemőgondozási díjhoz** kapcsolódó kifizetések 7 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak. A csecsemőgondozási díj összege a korábbi 70 százalékról a bruttó fizetés 100 százalékára emelkedett 2021. július 1-jétől, ami jelentős mértékben hozzájárult az éves kiadások közel 22 milliárd forintos emelkedéséhez az előző évhez viszonyítva.

A **nettó eredményszámlátű kamatkiadás** a GDP 2,2 százaléka volt 2021-ben, ami megegyezik a 2020 végi GDP-arányos értékkel és historikusan továbbra is alacsonynak számít. A 2021 második felétől megfigyelhető hozamemelkedés kamatkiadásokra gyakorolt hatását ellensúlyozta az erős gazdasági növekedés. A **nettó pénzforgalmi kamatkiadások** 1.275 milliárd forintot tettek ki 2021-ben és mintegy 340 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési előirányzatban szereplő értéket. Ez annak a következménye, hogy a bruttó kamatkiadások 375 milliárd forinttal, míg a bevételek 37 milliárd forinttal voltak magasabbak a törvényben meghatározottnál. A vártnál magasabb bruttó kamatkiadás és magasabb kamatbevétel főként az év második felétől emelkedő hozamok következménye. 2021-ben a nettó pénzforgalmi kamatkiadás nominálisan mintegy 290 milliárd forinttal emelkedett, ami főként a forintkötvények állományának és hozamának emelkedéséhez köthető.

2.4. ÖNKORMÁNYZATOK GAZDÁLKODÁSA

A szeptemberi EDP-jelentés szerint az önkormányzati alrendszer 52 milliárd forint pénzforgalmi többlettel zárta a 2021-es évet. A rendelkezésre álló előzetes adatok alapján az alrendszer pénzforgalomban elszámlolt bevételei a bázisévhez képest mintegy 12 százalékkal emelkedtek, a bevételek összege 3.300 milliárd forint körül alakult, ami a GDP 6,0 százaléka. Az önkormányzati kiadások 2020-hoz képest a GDP 0,5 százalékaival mérséklődtek, az év végén 3.250 milliárd forint körül alakultak, amely a GDP 5,9 százaléka. A kiadások közül a munkabérek költség mindössze 2,9 százalékkal emelkedett, ezen belül az ún. külső személyi juttatásokra fordított kiadások stagnáltak. A beruházásokra fordított kiadások nominálisan is csökkentek, így azok GDP-arányos szintje is csökkent 0,2 százalékponttal 1,4 százalékra. A vásárolt fogyasztásra fordított kiadások 9,1 százalékkal emelkedtek a 2020. évi kifizetésekhez képest, ennek ellenére GDP-arányos szintjük

0,3 százalékponttal mérséklődött a GDP 3,3 százalékára, annak köszönhetően, hogy a nominális GDP növekedési üteme mintegy 5 százalékkal volt magasabb, mint a vásárolt fogyasztásra fordított kiadások növekedési üteme.

A szeptemberi EDP jelentés szerint az önkormányzati alrendszer ESA elszámolás szerinti egyenlege 87 milliárd forint többlettel zárt, amely 44 milliárd forinttal magasabb, mint az alrendszer előző évi ESA egyenlege. Az egyenleg javulása mögött a központi költségvetéstől kapott magasabb bevétel, valamint a kiadások (beruházások és személyi jellegű kiadások) visszafogása állt. A KSH által végrehajtott statisztikai korrekciók összege 35 milliárd forintot tesznek ki, a legmagasabb összegű pozitív előjelű korrekció az EU támogatásokhoz kapcsolódó elszámolásoknál jelentkezett 56 milliárd forint összegben. A helyi önkormányzatokhoz sorolt vállalatok és szervezetek azonban 9 milliárd forinttal csökkentették az alrendszer többletét, a besorolt vállalatok és szervezetek egyenleg pozíciója 27 milliárd forinttal változott a bázisévhez képest, többletből deficitbe fordult.

2.5. STATISZTIKAI KORREKCIÓ (ESA-HÍD)

A pénzforgalmi bevételek és kiadások, valamint az ezekből adódó pénzforgalmi egyenleg és az európai uniós módszertan szerint számított ESA-egyenleg közötti megfelelést a pénzforgalmi elszámolásokat kiegészítő statisztikai korrekciók (ESA-híd) biztosítják. Statisztikai korrekciók alkalmazására azért van szükség, mert a tranzakciók egy részét az Európai Unióban alkalmazott megközelítés szerint a teljesítés időpontjában kell elszámolni (eredmény szemléletű elszámolás), míg a magyar költségvetési számvitel szabályai a tranzakciókat a pénzmozgás időpontjában veszik figyelembe (pénzforgalmi elszámolás). Továbbá, az uniós előírások szélesebb körben értelmezik az államháztartás (kormányzati szektor) fogalmát, mint a magyar törvényi szabályozás, egyes nonprofit intézményeket, egyes állami tulajdonú vállalatokat és állami befolyás alatt álló egyéb szervezeteket is a kormányzati szektorhoz sorolnak. Ezért az Európai Unióban alkalmazott módszertan szerint számított ESA-egyenleget a kormányzati szektorra számolja ki a KSH, így ez a hiánymutató szektorális terjedelemben is különbözik az államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlegétől.

A 2021. évi költségvetési törvény az eredmény szemléletű statisztikai korrekciók egyenlegét (ESA-híd) a tervezett GDP 0,4 százalékában (+213 milliárd forintban) határozta meg. Tehát ennyivel kedvezőbb ESA elszámolású egyenleget tartalmazott a kormányzati szektorra vonatkozó egyenlegelőirányzat a költségvetési törvényben elfogadott, államháztartásra vonatkozó, eredti pénzforgalmi egyenlegcélhoz képest. A költségvetési törvény év közbeni módosítása nem terjedt ki az eredmény szemléletű statisztikai korrekciók várható egyenlegére. A 2022. szeptemberében kiadott EDP jelentés adatai szerint az ESA-híd 784 milliárd forint volt 2021-ben, azaz a GDP 1,4 százaléka. A tervezettnél nagyobb összegű ESA-híd több tényező eltérésére vezethető vissza.

A központi alrendszerben végrehajtott pénzügyi műveletek összességében 186 milliárd forint pénzforgalmi egyenleget javító korrekciókat eredményeztek. A korábbi években elszámoltnál jóval magasabb összegű, összesen 286 milliárd forint ESA-kiadást csökkentő tétel az EU transferekhez kötődő elszámolások statisztikai korrekciója. Változás az áprilisban kiadott előzetes EDP jelentéshez képest, hogy az RRF-hez (Helyreállítási és Ellenálló képességi Eszköz) kapcsolódó egyenlegjavító korrekciók a korábbi 300 milliárd forintról 2 milliárd forintra csökkentek.

A kormányzati szektorba sorolt vállalatok, garanciaalapok és nonprofit intézmények együttesen 852 milliárd forinttal javították a kormányzati szektor ESA elszámolás szerinti egyenlegét. A nagy összegű többlet kialakulását egyfelől a gazdaság újraindításával kapcsolatos, a központi költségvetéstől kapott előlegek és tőkeemelések eredményezték. A MÁV holding átsorolása a kormányzati szektorba egyszeri 100 milliárd forint hiányjavító statisztikai korrekciót eredményezett.

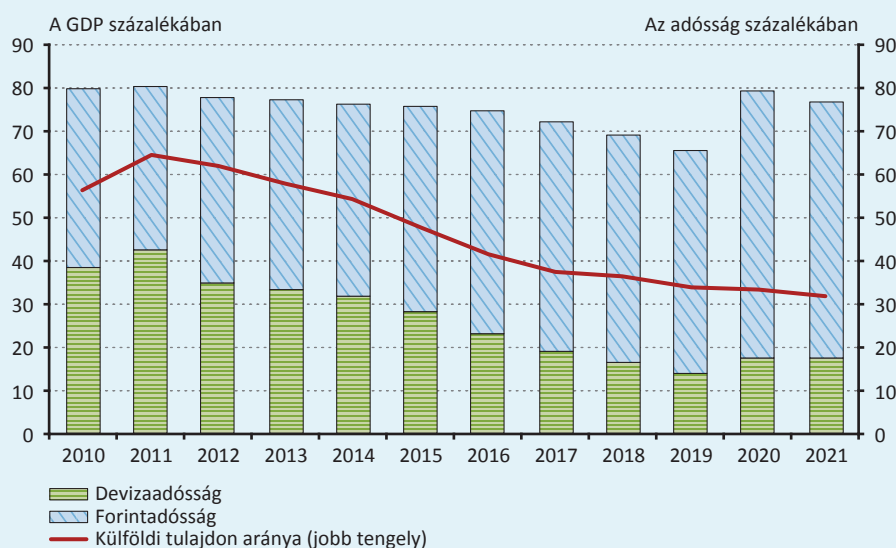
Az adó és adójellegű bevételekhez tartozó korrekciók együttesen mintegy 430 milliárd forinttal csökkentették az ESA-híd többletét. A nagy negatív érték a 2022. év elején megvalósult szja visszatérítéshez kötődik, amelyet 2021-ben kellett elszámolni az ESA-egyenlegben. A KSH elszámolása szerint 634 milliárd forint adóbevétel csökkentő hatás jelentkezett, főként az szja visszatérítésre vonatkozó kormányzati intézkedés következtében. Az egyéb statisztikai korrekciók közül a kifizetett, a felhalmozott és a swap ügyletek kamata 144 milliárd forinttal javította az ESA egyenleget. A standardizált garanciák (elsősorban a Babaváró programmal kapcsolatos támogatások) 94 milliárd forinttal csökkentették a statisztikai korrekciók többletét, továbbá egy nonprofit szervezetnek átadott részvénytranszfer 102 milliárd forinttal növelte a költségvetés ESA kiadásait.

2.6. AZ ÁLLAMADÓSSÁG ALAKULÁSA

A GDP-arányos bruttó államadósság 2021 végén 76,8 százalékra csökkent (11. ábra). Az adósságráta a 2020. év végi 79,3 százalékhoz képest 2,5 százalékponttal mérséklődött. Az államadósság-ráta csökkenésének irányába hatott a jelentős GDP-növekedés és a likvid tartalékok (Kincstári Egységes Számla és devizabetét) mérséklődése: a nominális GDP 14,5 százalékponttal növekedett, míg a nettó finanszírozási igénynél valamivel mérsékeltebb nettó adósságkibocsátás valósult meg 2021-ben. Mindemellett 2021-ben az államadósság-mutató értékének csökkenéséhez hozzájárult az MNB 250 milliárd forintos osztalékfizetése is, a költségvetés likvid betéteinek növelésén keresztül.

11. ábra

A bruttó államadósság, valamint azon belül a forint- és devizaadósság, és a külföldi tulajdon arányának alakulása

Forrás: MNB

2021 végére a devizakötvény-kibocsátások következtében az államadósságon belüli devizaarány némileg tovább emelkedett, míg folytatódott a külföldi tulajdon államadósságon belüli arányának mérséklődése. Az Államadósság Kezelő Központ 2021-ben több mint 900 milliárd forint nettó devizakibocsátást hajtott végre, amelynek következtében a központi államadósság devizaaránya 20,6 százalékra emelkedett a 2020-as 19,9 százalékos szintről, ami összhangban van az Államadósság Kezelő Központ által meghatározott 10-25 százalékos toleranciasávval. Az államadósság-kezelési stratégia egyik fő célja a belföldi finanszírozás erősítése, aminek köszönhetően a külföldi tulajdon államadósságon belüli aránya a 2011 óta tartó tendenciát folytatva 2021 végére 31,3 százalékra csökkent. Az ÁKK célkitűzésével összhangban, a hosszabb kötvények előtérbe kerülésével a magyar államadósság átlagos hátralévő futamideje 2021-ben tovább emelkedett, év végén az EKB által közölt adatok alapján 6,8 év volt, ami jelentős növekedést jelent a 2020-as 5,6 évről. A mérsékelt külföldi tulajdon és devizaarány érdemi szerepet játszanak a külső sérülékenység csökkenésében, illetve hazánk adósságbesorolásának továbbra is kedvező megítélésében, míg az átlagos hátralévő futamidő emelkedése a bruttó finanszírozási igény csökkenése irányába hat.

3. A 2022. évi államháztartási folyamatok várható alakulása

3.1. A KORMÁNYZATI SEKTOR 2022. ÉVI VÁRHATÓ EGYENLEGE

Előrejelzésünk szerint elérhető 2022-ben a kormányzat által kitűzött 6,1 százalékos GDP-arányos eredménysszámítású hiánycél. A költségvetési törvény 2022-re 5,9 százalékos hiánycélt határozott meg, amit a Kormány a 2021. decemberi várakozásában 4,9 százalékra csökkentett, majd 2022 szeptemberében 6,1 százalékra emelt. A hiánycél emelését a különleges földgázkészletek felhalmozása indokolja, amely az Eurostat elszámolása szerint növeli az ESA-hiányt. A költségvetési deficit így idén várhatóan alacsonyabb lesz a 2021-es 7,1 százalékos hiánynál (5. táblázat). Előrejelzésünk alapján idén az adóbevételek magasabbak lehetnek az előirányzatoknál a magasabb bérdinamika és fogyasztásbővülés következtében. Emellett a 2023. évi költségvetési törvénnyel párhuzamosan bejelentett adóintézkedések¹ további jelentős bevételi többletet jelentenek az előirányzathoz képest. A növekvő energiaárak ugyanakkor kedvezőtlen költségvetési hatással bírnak, amelyekre a költségvetés folyamatosan intézkedésekkel reagál.

5. táblázat

A kormányzati szektor 2022. évi egyenlege

	Törvényi előirányzat	Költségvetés szerint várható	MNB-előrejelzés	Törvényi előirányzat	Költségvetés szerint várható	MNB-előrejelzés	Eltérés
	milliárd forint			a GDP százaléka			
1. Központi alrendszer egyenlege	-3 153	-4 350	-4 425	-5,6	-6,9	-7,0	-0,1
2. Önkormányzatok egyenlege	-156	238	17	-0,3	0,4	0,0	-0,3
3. Államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlege (1+2)	-3 309	-4 112	-4 407	-5,9	-6,5	-7,0	-0,5
ESA-híd	-16	239	524	0	0,4	0,8	0,5
5. Kormányzati szektor ESA-egyenlege (3+4)	-3 325	-3 873	-3 883	-5,9	-6,1	-6,1	0,0

Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak. A GDP-arányos értékek eltérő GDP-előrejelzések alapján kerültek kiszámításra.

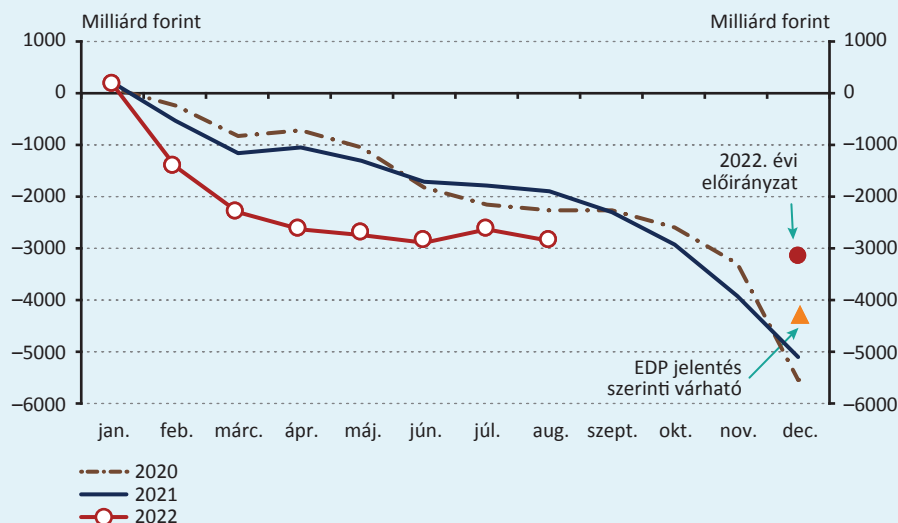
Forrás: 2022. évi költségvetési törvény, 2022. szeptemberi EDP jelentés, MNB 2022 szeptemberi Inflációs jelentés

Prognózisunk a törvényben szereplőnél alacsonyabb gazdasági növekedéssel, de magasabb bérdinamikával és fogyasztásbővüléssel számol, aminek köszönhetően az adó- és járulékbévételek meghaladhatják az előirányzatot. Idén a vártnál magasabb kiadások – mint a magas világpiaci árak miatt növekvő energiaköltségek, a nyugdíjkiadások, valamint a kamatkiadások – mellett a tervezettnél magasabban alakulnak az adóbevételek is, ami a hiánycéllal megegyező deficitet eredményezhet 2022-ben. Az önkormányzati egyenlegre vonatkozó várakozásunk a GDP 0,3 százalékaival alacsonyabb, míg a statisztikai korrekciókra vonatkozó előrejelzésünk 0,5 százalékkal magasabb ESA-hiányt eredményez a 2022. szeptemberi EDP jelentésben szereplőnél.

¹ Lásd. Költségvetési jelentés - A 2023. évi költségvetési törvényjavaslat elemzése, 20. oldal, 1. keretes írás: A 2022-2023-ban bevezetésre kerülő költségvetési intézkedések <https://www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetesi-jelentes-2022-06.pdf>

12. ábra

A központi alrendszer éven belüli kumulált pénzforgalmi egyenlege

Forrás: 2022. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár

A központi alrendszer kumulált hiánya augusztus végéig 2.873 milliárd forint volt, ami az éves előirányzat 91 százaléka (12. ábra). A központi alrendszer adó- és járulékbefvételei közel 1.600 milliárd forinttal magasabban alakultak az év első 8 hónapjában, míg a központi alrendszer kiadásai több mint 2.600 milliárd forinttal haladták meg a tavalyi év azonos időszaki értékét. A kiadások emelkedésének nagyobb része a 13. havi nyugdíj visszaépítéséhez – illetve az év eleji szokásos és a júliusi, illetve várhatóan novemberi kiegészítő nyugdíjemeléshez –, a magasabb EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadásokhoz, és a központi költségvetési szervek kiadásaihoz köthető.

1. keretes írás

Lakossági jövedelemnövelő intézkedések

A 2022. évi adó és bérintézkedések lakossági nettó jövedelmeket növelő együttes hatása idén meghaladja az 1.700 milliárd forintot. A gyermekesek adóvisszatérítése, a 25 éven aluliak szja mentessége az átlagbérig, a 13. havi nyugdíj, a fegyverpénz és az ágazati béremelések olyan jelentős intézkedések, amelyek többletjövedelmet juttatnak a családok számára.

Jelentős célzott személyi jövedelemadó intézkedések valósultak meg 2022-ben. Idén év elején a költségvetés szja-visszatérítéssel növelte a családok támogatását, ugyanis a költségvetés a gyermekes családok számára a 2021. évi jövedelmük alapján befizetett személyi jövedelemadójukat az átlagbér mértékéig visszatérítette. Az intézkedés költségvetési hatása mintegy 660 milliárd forint volt, ami a GDP 1 százaléka. 2022. év elejétől a **25 éven aluli munkavállalók** jövedelme mentesül a személyi jövedelemadó megfizetése alól az átlagbér mértékéig. A kedvezmény mintegy 140 milliárd forintot, azaz a GDP 0,2 százalékát hagyja a fiataloknál, ösztönözve a munkavállalásukat.

6. táblázat

A jelentős jövedelemnövelő intézkedések hatása 2022-ben

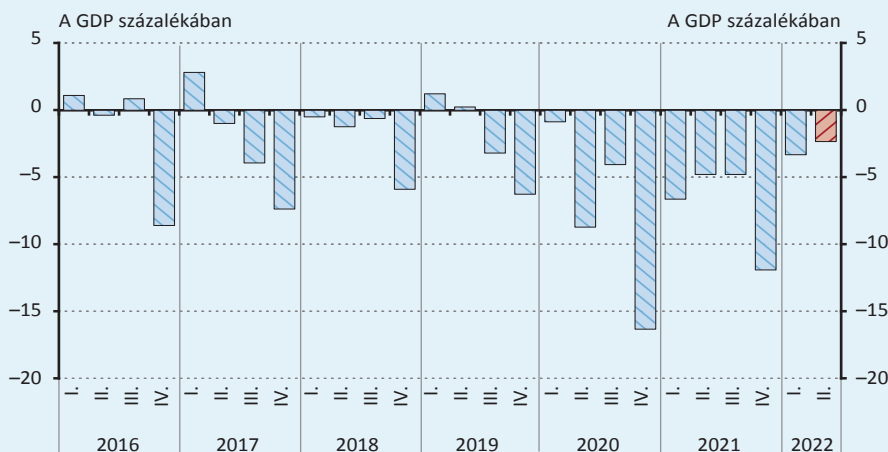
Intézkedés	Bruttó költségvetési hatás	Nettó jövedelem
1) Személyi jövedelemadó visszatérítés	660	660
2) Ágazati béremelések	610	382
3) 13. havi nyugdíj	365	365
4) Rendvédelmi szolgálati juttatás	271	170
5) 25 év alattiak SZJA-mentessége	140	140
Intézkedések összesen (1+2+3+4+5)	2 046	1 717

A rendvédelmi és honvédelmi dolgozók hathavi előrehozott többlettuttatásban, míg számos állami dolgozó béremelésben részesült 2022-ben. Az eredetileg 2023-ban esedékes jövedelem-kifizetés (fegyverpénz) 2022. elején valósult meg. Az intézkedés bruttó költségvetési hatása meghaladta a 270 milliárd forintot, vagyis a GDP több mint 0,4 százalékát, és összesen 170 milliárd forinttal növelte az érintett mintegy 75 ezer fő elkölthető jövedelmét. A kormányzat ágazati bérintézkedései (pedagógusok, kormánytisztviselők, szociális dolgozók, rendvédelmi dolgozók, egyetemi oktatók stb.) összesen 610 milliárd forint, a GDP közel 1 százalékának megfelelő kiadást jelenthetnek a költségvetés számára, ami több mint 380 milliárd forinttal növelheti a háztartások rendelkezésre álló jövedelmét. A kormányzati szektor bruttó munkabér kiadásai 2022. első negyedévében az előző év azonos időszakához képest 18,5 százalékkal, fegyverpénz nélkül 9,2 százalékkal emelkedtek.

A 13. havi nyugdíj teljes összegének kifizetése jelentősen javította a nyugdíjasok jövedelmi helyzetét. A 13. havi nyugdíj év eleji kifizetése összesen 365 milliárd forint juttatást jelentett a nyugdíjasok számára. Ezen felül idén már júliusban megvalósult a 3,9 százalékos évközi nyugdíjmelés, amit a várható infláció alapján novemberben újabb kiigazítás követhet.

2022 első félévében az eredményszemléletű hiány a féléves GDP 2,8 százaléka volt, ami összhangban alakult az akkor érvényben lévő 4,9 százalékos éves hiánycéllal. Az első negyedéves eredményszemléletű hiány a negyedéves GDP 3,4 százalékát tette ki, ami a korábbi évekhez képest magas deficitnek számít (13. ábra). Az első negyedévben jelentős összegű egyszeri kiadásokat eredményező intézkedések (13. havi nyugdíj, a fegyveres és rendvédelmi szervek szolgálati juttatása) valósultak meg. A második negyedévben a KSH előzetes adatai alapján mindössze 2,3 százalékot tett ki a deficit. Ez a legalacsonyabb GDP-arányos negyedéves hiány a koronavírus-válság kitörése óta.

13. ábra
A költségvetés eredményszemléletű egyenlegének alakulása

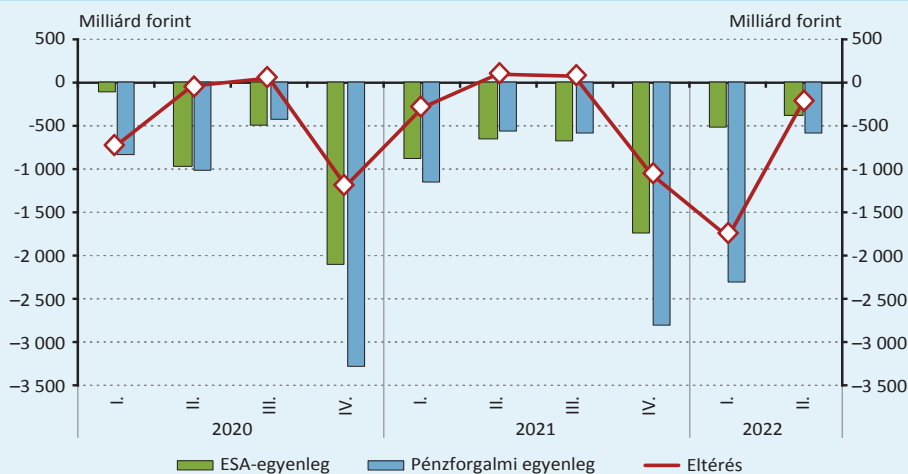

Forrás: KSH, MNB

2022. első felében jelentős mértékű pénzforgalmi deficitet halmozott fel a költségvetés, az eredményszemléletű egyenleg ugyanakkor ennél lényegesen kedvezőbben alakul. A központi alrendszer első féléves pénzforgalmi deficitje 2.892 milliárd forintot tett ki, ami a 2022. évi törvényi előirányzat 92 százaléka. Az első féléves eredményszemléletű hiány ennél ugyanakkor érdemben kedvezőbben alakult és a féléves GDP 2,8 százalékát tette ki, ami mindössze 893 milliárd forintnak felel meg. Ennek alapján az első féléves ESA-deficit közel 2.000 milliárd forinttal alacsonyabb a pénzforgalmi hiánynál, vagyis ennyit tesznek ki az első félév tételeihez kapcsolódó statisztikai korrekciók (ESA-híd). A jelentős összegű egyenlegjavító korrekciók döntő része a személyi jövedelemadó-visszatérítéshez, valamint az uniós támogatásokhoz kapcsolódó előlegekhez kötődhet. A kifizetett uniós előlegek egy része bár pénzforgalmi kiadásként megjelenik az államháztartás hiányában, ugyanakkor a hozzá kapcsolódó reálgazdasági teljesítés és bevétel csak későbbre várható, így ezek mögé statisztikai korrekciót rendel a KSH és az Eurostat.

14. ábra

A negyedéves eredményszámla (ESA) és pénzforgalmi egyenleg közötti eltérés

Forrás: KSH, Magyar Államkincstár

3.2. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNÓZIS

Míg a 2021-ben elfogadott 2022. évi költségvetési törvény alapjául szolgáló makrogazdasági prognózis 5 százalék körüli gazdasági növekedést vetít előre az idei évre, az MNB szeptemberi előrejelzése 3-4 százalék közötti reálnövekedéssel számol. A GDP időbeli lefutását erős kettőség jellemzi: 2022 első felében a magyar gazdaság 7,3 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához viszonyítva, majd az idei év második felére nézve jelentősen romlottak a növekedési kilátások. A jegybank előrejelzése egyes belső keresleti tételek (háztartások fogyasztási kiadása, közösségi fogyasztás) esetében magasabb a költségvetési prognózisnál, ezzel összefüggésben a nettó export növekedési hozzájárulása az MNB pályájában negatív, míg a költségvetési törvény alapjául szolgáló előrejelzésben pozitív.

A munkaerő-kereslet továbbra is magas, így az idei évben a költségvetés és az MNB előrejelzése egyaránt a foglalkoztatás további emelkedésére számít. Az MNB legfrissebb előrejelzése a foglalkoztatás dinamikusabb bővülésével számol az idei évben a költségvetési törvény előrejelzéséhez képest, a munkanélküliségi ráta így várhatóan 3,5 százalék lehet 2022-ben. Az MNB szeptemberi prognózisa szerint a nemzetgazdasági bruttó átlagkereset a költségvetési várakozást meghaladó mértékben, 16,6-16,9 százalékkal nőhet 2022-ben. Az idei évi bérdinamikát az év eleji nagymértékű minimálbér-emelés, az állami alkalmazottak széles körét érintő bérfejlesztések és a tovább feszesedő munkaerőpiaci kondíciók határozzák meg.

A tavaly elfogadott 2022. évi költségvetési törvényt még 3 százalékos inflációval tervezték, míg az MNB szeptemberi Inflációs jelentésében 13,5-14,5 százalékos inflációra számít az idei évben. A fogyasztói árak 2022 első felében 11,7 százalékkal nőttek az előző év azonos időszakához képest, majd augusztusban 15,6 százalékra gyorsult az infláció. A szeptemberi Inflációs jelentés szerint ugyanakkor a negatív kínálat oldali hatások már középtávon mérséklődhetnek, továbbá a 2022. év első felére eső jövedelemkiáramlás miatti jelentős fogyasztásbővülés bázishatása is a 2023-as fogyasztói árindex mérséklődésének irányába hat.

7. táblázat

A 2022. évi költségvetési törvényben és az MNB 2022. szeptemberi Inflációs jelentésében szereplő makropályák összehasonlítása

	2021		
	Költségvetési törvény	MNB	Eltérés MNB és Költségvetési törvény között
GDP	5,2	3,0 - 4,0	(-2,2) - (-1,2)
Háztartások fogyasztási kiadása	6	6,0 - 6,1	0 - 0,1
Közösségi fogyasztás	-1,9	2,3 - 2,7	4,2 - 4,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	7,2	3,0 - 3,6	(-4,2) - (-3,6)
Export	10,5	4,7 - 5,3	(-5,8) - (-5,2)
Import	10	5,4 - 6,0	(-4,6) - (-4)
GDP-deflátor	3,8	10,4	6,6
Infláció	3	13,5 - 14,5	10,5 - 11,5
Bruttó keresettömeg	9,8	17,7	7,9
Bruttó átlagkereset	7,7	16,6 - 16,9	8,9 - 9,2
ebből versenyszektor	7,6	14,1 - 14,5	6,5 - 6,9
Foglalkoztatottak száma	1,1	1,2 - 1,3	0,1 - 0,2
ebből versenyszektor	1,3	1,8 - 1,9	0,5 - 0,6

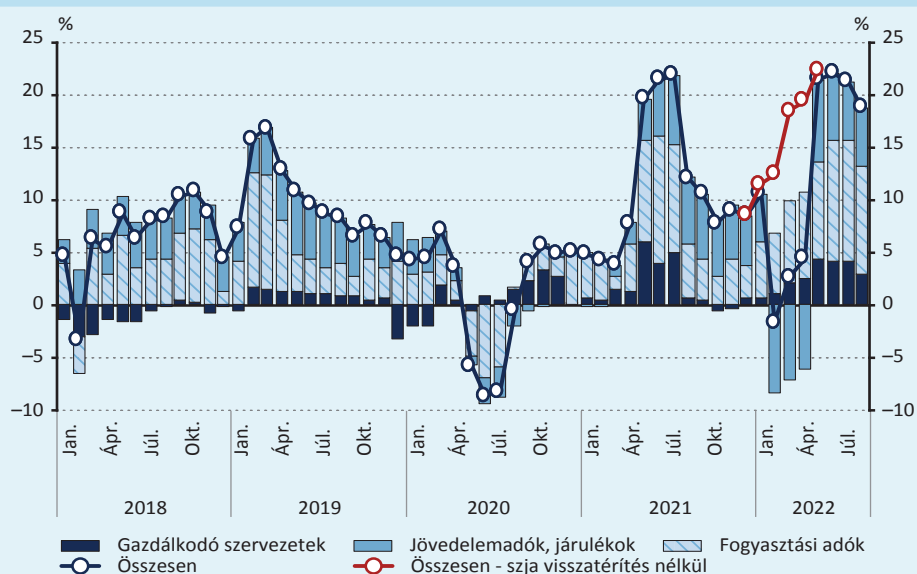
Forrás: 2022. évi költségvetési törvény, MNB 2022. szeptemberi Inflációs jelentés

3.3. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI BEVÉTELEI

A költségvetés központi alrendszerének adó- és járulékbevételei előrejelzésünk szerint 2.545 milliárd forinttal magasabban alakulhatnak a törvényi előirányzatnál. Az adóbevételek 20 százalék körüli bővülése figyelhető meg az utóbbi pár hónapban, ami már nem a koronavírus okozta alacsony bázis, hanem a makrogazdasági folyamatok eredménye. A legjelentősebb emelkedés a jövedelemadók és járulékok, illetve a fogyasztási adóknál jelentkezik: az áfabevételek augusztusig jelentős növekedési dinamikát mutattak (15. ábra).

15. ábra

A központi alrendszer adó- és járulékbevételei év/év változásának szerkezete (3 havi mozgóátlag)

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB

A **társasági adóbevételek** 170 milliárd forinttal haladhatják meg a 2022. évi költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés a makrogazdasági folyamatok kedvezőbb alakulásából adódik, főként a nagyvállalati befizetések vonatkozásában. Az év első nyolc hónapjában a társasági adóbevételek 141 milliárd forinttal haladták meg az előző év azonos időszakának befizetését és elérték a 542 milliárd forintot.

A **pénzügyi szervezetek különadójából** származó bevételek 253 milliárd forinttal haladhatják meg a 2022. évi költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés hátterében az újonnan bevezetett különadó áll, amelyet az év második felétől kell befizetniük a hitelintézeteknek az államkincstárba. A különadó alapja a hitelintézet által beszedett díj- és jutalékbevételek, míg az adókulcs 2022-re vonatkozóan 10 százalék. Augusztus végéig a különadó-bevételek elérték a 42 milliárd forintot, 9 milliárd forinttal meghaladva az előző év első felének befizetését.

A **kiskereskedelmi adóból** származó bevételek 87 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatánál. A törvény elfogadása óta két intézkedés is változtatta az adónem szabályait. Előbb 2022. februári kezdettel az adónem legmagasabb kulcsát 0,2 százalékponttal 2,7 százalékra emelték. Ezt követően a májusi intézkedéscsomag keretében az adóalanyokat arra kötelezték, hogy az idei évre esedékes szokásos kiskereskedelmi adó mellett a 2021. évben befizetett adójuk 80 százalékának megfelelő összeget is befizessenek az államkincstárba. Az év első nyolc hónapjában az adóalanyok mindössze 46 milliárd forintot fizettek be, az előző éves elszámolásokról fakadó addicionális befizetések és az évi első adóelőlegek júliusi befizetése révén. Az idei évre esedékes adóelőleg-fizetési határidők a legtöbb adóalany esetében az év második felére esnek.

A **bányajáradékból** származó bevételek 154 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatánál. A jelentős különbségnek két tényezője van: egyrészt a befizetendő adót főként meghatározó faktor, az energiahordozók világpiaci ára a költségvetési törvény feltételeinél jelentősen magasabban alakult, másrészt ezt az adónem is érinti a 2022-23. évi költségvetési intézkedéscsomag. Itt a kőolaj és a földgáz után fizetendő bányajáradék kulcsokat háromszorosára emelték. Az első nyolc hónapban 105 milliárd forint bányajáradék érkezett be a költségvetésbe, a bevételek nagyobb hányada itt is a második félévben várható.

A **kisadózók tételes adójából** (KATA) várható bevételek 64 milliárd forinttal maradhatnak el a költségvetési törvényben szereplő előirányzattól. Az elmaradás az adóalanyok számának csökkentését célzó intézkedésből fakad. Az adóalanyok számának szűkítése 2022. szeptember elsején lépett életbe, míg költségvetési bevételi hatása októbertől lesz látható. Az első nyolc hónap alatt a kisadózók tételes adójából származó bevétel 144 milliárd forint volt.

2. keretes írás

A kisadózó vállalkozások tételes adóját (KATA) érintő módosítások a költségvetési törvény készítését követően

A KATA szigorítása mögötti legfőbb jogalkotói szándék az utóbbi években a nagyobb vállalkozások körében egyre inkább elterjedt adóoptimalizálási gyakorlat felszámolása volt, ami elsősorban a munkaviszony alacsonyabb adóterhelés mellett történő kiváltására irányult.

A 2022. szeptember 1-től hatályos törvénymódosítás korlátozza az egyszerűsített adónem választására jogosultak körét.

- 1. A változások értelmében csak azok alkalmazhatják a tételes adót, akik kizárólag magánszemélyeknek állítanak ki számlát.**
- 2. Csak főállásban választható a KATA.** Korábban választhatták a KATA-t mellékállású kisadózóként. Esetükben a tételes adó mértéke a főszabály szerinti 50 ezer forint helyett 25 ezer forintban került megállapításra.
- 3. Megszűnik az emelt összegű, a társadalombiztosítás szempontjából magasabb ellátási alapot eredményező adómérték választásának lehetősége.** A főállású kisadózók 2014 januárjától választhatták a 75 ezer forintos emelt összegű adót, ami elsősorban a nyugellátás szempontjából magasabb ellátási alapot és szolgálati időt biztosított számukra.
- 4. A kisadózó vállalkozások éves bevételeire vonatkozó értékhatár 18 millió forintra emelkedik.** A bevételi értékhatár 2013-ban 6 millió forintos szinten került rögzítésre, ami 2017-ben a duplájára, 12 millió forintra emelkedett.
- 5. A KATA szerinti adózást csak az egyéni vállalkozók választhatják.** Korábban az egyéni vállalkozókon kívül az egyéni cégek, kizárólag magánszemély taggal rendelkező betéti társaságok vagy közkereseti társaságok, és 2018-tól az ügyvédi irodák is választhatták a KATA szerinti adózást.

Az intézkedés becslésünk szerint mintegy 150-200 milliárd forint többletbevételt eredményezhet a költségvetés számára. A mintegy 450 ezer kisadózóból várhatóan 100-150 ezer fő folytathatja tevékenységét a KATA új rendszerében, ami önmagában nagyságrendileg 150 milliárd forint bevételkiesést jelenthet éves szinten. Ezzel szemben más adónemekből, elsősorban személyi jövedelemadóból és járulékokból 300 milliárd forintot meghaladó összegű bevétel is származhat, amit ellensúlyozhat a – jellemzően mellékállású – vállalkozói tevékenység és/vagy az ehhez kapcsolódó adófizetés feladása.

8. táblázat

A központi alrendszer részlegesen konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)

	2022				
	Törvényi előirányzat	Január-augusztusi teljesülés	Előirányzat százaléka	MNB-előrejelzés	Eltérés: MNB - előirányzat
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	18 496	13 236	72%	21 041	2 545
Gazdálkodó szervezetek befizetései	1 960	1 613	82%	2 839	879
Társasági adó	589	542	92%	759	170
Pénzügyi szervezetek különadója	61	42	68%	314	253
Kisadózók tételes adója	237	144	61%	173	-64
Kisvállalati adó	121	105	87%	152	31
Közműadó	53	27	51%	54	1
Ökoadó	6	3	48%	5	0
Bányajáradék	38	105	277%	192	154
Játékadó	34	30	89%	46	13
Egyéb adók és befizetések	15	13	89%	-13	-28
Egyéb központosított bevételek	520	364	70%	571	51
Energiaellátók jövedelemadója	55	64	117%	233	178
Cégautóadó	39	29	75%	53	13
Kiskereskedelmi adó	76	46	60%	163	87
Rehabilitációs hozzájárulás	116	98	85%	137	21
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	7 243	5 496	76%	8 615	1 373
Általános forgalmi adó	5 487	4 346	79%	6 774	1 286
Jövedéki adó	1 296	815	63%	1 238	-58
Regisztrációs adó	25	11	44%	19	-6
Távközlési adó	53	38	72%	75	22
Pénzügyi tranzakciók illeték	233	180	77%	293	61
Biztosítási adó	115	81	70%	166	51
Légitársaságok adója	0	3	0%	13	13
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	34	22	65%	38	4
Lakosság befizetései	3 156	1 853	59%	3 133	-23
Személyi jövedelemadó	2 867	1 620	57%	2 759	-107
Illetékbefizetések, egyéb adók	199	170	85%	260	62
Gépjárműadó	91	64	70%	113	23
Elkülönített alapok adó és járulékbevételei	441	300	68%	416	-25
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbevételei	5 697	3 974	70%	6 039	342
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	5 537	3 852	70%	5 847	310
Egyéb járulékok és adók	160	122	76%	191	31
EU-TÁMOGATÁSOKKAL KAPCSOLATOS BEVÉTELEK	2 386	761	32%	1 614	-772
EGYÉB BEVÉTELEK	573	656	114%	892	320
Állami vagyonnal kapcsolatos bevétel	276	310	112%	438	162
Központi ktv. egyéb bevételei	425	161	38%	226	-198
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	35	26	72%	37	2
Elkülönített alapok egyéb bevételei	113	159	141%	191	78
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	21 455	14 653	68%	23 548	2 093

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB 2022 szeptemberi Inflációs jelentés

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek.

Az **energiaellátók jövedelemadójából** származó bevételek 178 milliárd forinttal haladhatják meg a költségvetési törvényben foglalt értéket. Ez az adónemet szintén érintik az új intézkedések. Az energiaellátók különadója esetében az adóalanyok körét bővítették a bioetanol-, és bioüzemanyag-termelőkkel, a napraforgóolaj-, valamint a keményítőgyártókkal. Ezen felül a Brent és az Ural árfolyamok különbözőségéből származó nyereségre 25 százalékos különadót vetettek ki, amelynek a kulcsát augusztusban 40 százalékra emeltek. Augusztus végéig az adónemből származó bevétel 64 milliárd forint volt, a bevételek nagyobb részének beérkezése ebben az esetben is a második félévben várható.

A **cégautóadó-bevételek** 13 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot, mert a kiigazítási csomagban az adó mértékét átlagosan a jelenlegi 1,8-1,9-szeresére emelték. Augusztus végéig 29 milliárd forint érkezett be az államkincstárba, a bevételek nagyobb hányada szintén a második félévben érkezik be.

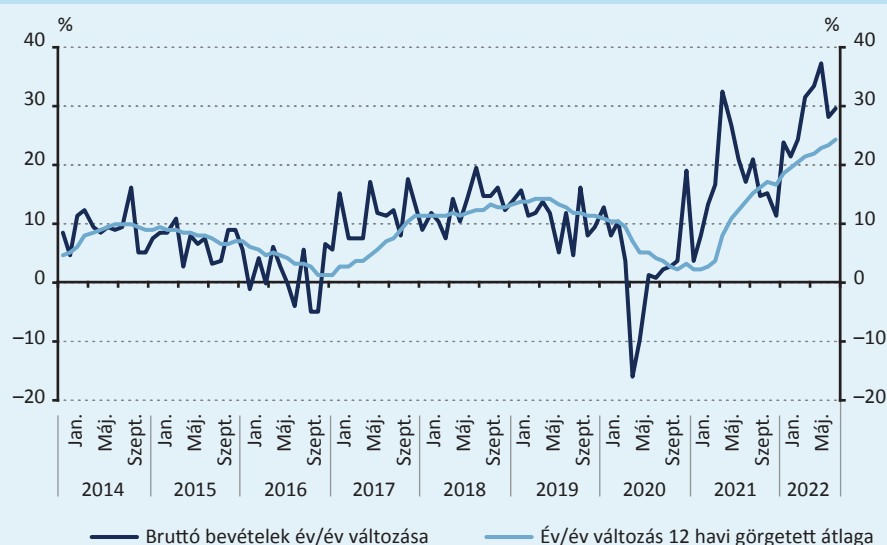
A **kisvállalati adó (KIVA)** esetében a bevételek várhatóan 31 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatához képest a makrogazdasági feltételek miatt. Az első nyolc hónap alatt 105 milliárd forint KIVA bevétel folyt be.

A **rehabilitációs hozzájárulásból** származó bevételek 21 milliárd forinttal haladhatják meg a vonatkozó előirányzatot, a makrogazdasági folyamatok eredményeként, míg az első nyolc hónapban 98 milliárd forint érkezett be ezen a soron.

Az **egyéb központosított bevételek** 51 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot. Az elektronikus útdíjbevétel 18 milliárd forinttal haladhatja meg a 2022. évi előirányzatot, a gazdasági környezet költségvetési törvénytől eltérő alakulása miatt. Az időalapú útdíjból származó bevételek pedig 17 milliárd forinttal meghaladhatják a költségvetésben foglaltakat. A különbséget itt is a makrogazdasági feltételek magyarázzák. A bírságbevételek 16 milliárd forinttal lehetnek magasabbak év végén az előirányzathoz képest. Az első nyolc hónap alatt 364 milliárd forint bevétel érkezett az ebben a csoportban elszámolt bevételekből az államkincstárba. A gazdálkodó szervezetek **egyéb adóiból és befizetéseiből** származó bevétel viszont 28 milliárd forinttal alacsonyabban alakulhat a vonatkozó előirányzathoz képest.

Az **általános forgalmi adóból** származó nettó pénzforgalmi bevétel várakozásaink szerint 6.774 milliárd forintot tesz ki 2022-ben, közel 1.300 milliárd forinttal meghaladva a tavaly elfogadott költségvetési előirányzatot. Az év első nyolc hónapjában az előirányzat 79 százaléka teljesült, és a bruttó áfabevételek átlagosan 29 százalékkal emelkedtek az előző év azonos időszakához képest (16. ábra), ami az utóbbi 10 év legmagasabb növekedési dinamikáját mutatja. 2012 óta ez az érték átlagosan 8-10 százalék között mozgott.

16. ábra
A bruttó áfabevételek változása az előző év azonos időszakához viszonyítva

Forrás: Magyar Államkincstár

A **jövedéki adóbevételekből** 2022-ben 1.238 milliárd forint várható, ami 58 milliárd forinttal elmarad a törvényi előirányzattól. Az eltérés részben abból adódik, hogy februártól ideiglenesen két lépésben 5 majd további 20 forinttal csökkent a **benzin és gázolaj literenkénti jövedéki adója** a benzinárstop bevezetésével összefüggésben. Az intézkedést év végéig meghosszabbították, aminek idei költségvetési hatása 100-120 milliárd forint kiesés lenne, azonban ezt a hatást tompítja a keresletnövekedés. Az üzemanyag-kiskereskedelmi forgalom 30 százalékkal emelkedett az év első hét hónapjában a KSH naptárhatástól megtisztított adatai szerint. Szintén csökkenti a benzin jövedékiadó csökkentése okozta bevételkiesést, hogy a **dohánytermékek jövedéki adója** 2022 júliusában és 2023 januárjában emelkedik az EU-s szabálynak való megfelelés érdekében. Emelkedik a tételes cigaretta ára, a két lépésben megvalósuló mintegy 13 százalékos adóemelés idén 15 milliárd forinttal javíthatja a költségvetés egyenlegét. Emellett az új dohánytermékek jövedéki adója is emelésre kerül, közelítve a cigaretta szálankénti árához, ami szintén mintegy 15 milliárd forint költségvetési hatással jár 2022-ben. Az **energiatermékek és az alkoholtermékek** adójának július 1-jétől való emelésének költségvetési hatása nagyságrendileg 5 milliárd forintot tehet ki idén.

Légitársaságok hozzájárulása bevételi soron 2022-ben 13 milliárd forint bevétel érkezik. A tavalyi költségvetés még nem számolt ezzel az új adónemmel, amelyből a teljes éves bevétel 30 milliárd forint lehet. Az új adónemként megjelenő departure tax, vagyis a Magyarországról elutazók után fejenként fizetendő adó az európai országokba 3.900 Ft, míg a többi országba 9.750 Ft-ot tesz ki, amelynek alanya a földi kiszolgáló, aki az adóterhet továbbháríthatja a légitársaságokra.

Biztosítási adóból idén 166 milliárd forint bevétel várható, 51 milliárd forinttal meghaladva a 2022-es költségvetési előirányzatot. A jelentős felülteljesülés mögött a nagyságrendileg 50 milliárd forintot kitevő pótdadó áll.

A **távközlési adóból** származó bevétel 2022-ben várakozásaink szerint 75 milliárd forintot tesz ki, 22 milliárd forinttal meghaladva a tavaly elfogadott költségvetési előirányzatot. A várható felülteljesülés mögött a távközlési szektort érintő pótdadó áll, aminek időarányos, erre az évre várt költségvetési hatása 17-20 milliárd forint körül alakulhat. A távközlési adót eddig a telefonszolgáltatók fizették a hívások és az előfizetős számok után, azonban az új típusú különadót fizető vállalkozások köre szélesebb, mert kiterjed az internetszolgáltatókra is.

A **pénzügyi tranzakciós illetékből** származó bevételek előrejelzésünk szerint 2022-ben 293 milliárd forint körül alakulhatnak, mintegy 60 milliárd forinttal meghaladva a tavalyi bevételeket és a törvényi előirányzatot. Az év első nyolc hónapjában az előirányzat 77 százaléka teljesült. A második félévben főként a törvényi változtatások következtében, valamint az év első felében tapasztalt dinamika várható folytatása miatt a bevételek növekedését várjuk. **Pénzügyi tranzakciós illeték módosításai:** a banki utalások 6 ezer forintos felső adófizetési határa 10 ezer forintra emelkedik, valamint változatlanul 0,3 százalékos kulccsal kiterjeszti a kormány az értékpapír-tranzakciókra is, ami alól a Kincstár és a Posta által végrehajtott tranzakciók képeznek majd kivételt. A költségvetés igyekszik a külföldi fintech szolgáltatókat is az adó hatálya alá vonni. A PTI módosítása várhatóan fennmarad középtávon is, hiszen míg a bejelentett különadók többségénél a törvény bizonyos időintervallumot határozott meg a teljesítésre, addig a PTI-nél nincs végdátum megadva, így bevétel növelő hatásával az előrejelzési horizontunk végéig számolunk.

A **személyi jövedelemadóból** származó pénzforgalmi bevételek az idei első nyolc hónapban 1.620 milliárd forintot tettek ki, ami 14 százalékkal alacsonyabb, mint az előző év azonos időszakában. A nettó bevételek visszaesésére az idei első félévben kifizetett családi adóvisszatérítés ad magyarázatot, ami mintegy 660 milliárd forinttal mérsékelte a nettósított pénzforgalmi költségvetési bevételeket. A bruttó adóbefizetések ezzel szemben jelentős mértékben emelkedtek 2022. első felében a tavalyi év első hat hónapjához viszonyítva. Az idei előirányzat a költségvetési törvény elfogadásakor még nem tartalmazta az adóvisszatérítés hatását, ami bár jelentősen csökkenti az idei várható nettó bevételt, ám ezt nagyrészt ellensúlyozza a keresettömeg vártnál dinamikusabb emelkedése, de a várható éves pénzforgalmi bevétel becslésünk szerint így is több mint 100 milliárd forinttal elmaradhat az előirányzattól. A költségvetési előirányzat ugyanakkor már tartalmazta a 25 év alattiak részleges adómentességét, ami hozzávetőleg 130-150 milliárd forinttal mérsékelheti az idei évben az érintett fiatalok adóterhét.

Illetékbevezetésből és egyéb adókból idén 259 milliárd forint bevétel várható, 61 milliárd forinttal meghaladva a 2022-es költségvetési előirányzatot és 35 milliárd forinttal meghaladva a 2021-es bevételeket. Az év első nyolc hónapjában az előirányzat 85 százaléka teljesült, 18 százalékkal meghaladva a tavalyi év azonos időszakának bevételeit. Az eltérés nagyrészt a makrogazdasági helyzetből fakad: a gazdaság dinamikus élénküléséből és az ingatlanárak emelkedéséből,

valamint a lakáspiaci tranzakciók számának növekedéséből, amelyek a 2020-as év visszaesése után tavaly és idén elérték a válság előtti szintet.

A társadalombiztosítási és elkülönített alapok adó- és járulékbévételei az idei évben érdemben, mintegy 316 milliárd forinttal meghaladhatják az összesen 6.138 milliárd forintos előirányzatot. A bevételek annak ellenére alakulhatnak magasabban, hogy a költségvetési törvény alapján csak a második félévtől és mindössze 2 százalékponttal csökkent volna a munkáltatói adó- és járuléktérhek kulcsa, ezzel szemben a szakképzési hozzájárulás eltörlésével, valamint a szociális hozzájárulási adó mérséklésével megvalósult összesen 4 százalékpontos adócsökkentés már az idei év elejétől hatályos volt. A munkáltatói befizetések így 128 milliárd forinttal elmaradhatnak az előirányzattól, míg a munkavállalói járulékbévételek 416 milliárd forinttal meghaladhatják az eredetileg tervezett értéket. Az idei és jövő évet érintő intézkedések közül a **népegészségügyi termékadóból**, illetve az **egyszerűsített foglalkoztatás** közterhéből származhat valamelyest magasabb, a GDP 0,1 százalékát el nem érő többletbevétel. A népegészségügyi termékadó befizetéseit egyúttal mérsékli, hogy az alkoholos italok többsége kikerült az adó hatálya alól, amit ellensúlyoz a megmaradt termékekre vonatkozó sávossá alakítás és adóemelés, illetve egyes új termékkörök adókötelessé tétele.

Az **uniós támogatásokkal kapcsolatos bevételi** sorokon 761 milliárd forint került elszámolásra 2022. első nyolc hónapjában, ami időarányosan jelentősen elmarad a 2.380 milliárd forintot meghaladó törvényi előirányzattól. Azonban a számlaleadásokkal együtt mozgó bevételek az elmúlt évek tapasztalatai alapján döntő részben az év második felében szoktak beérkezni, így az időarányos teljesülés ebben az esetben csak korlátozottan mérhető. Bevételi prognózisunk és az előirányzat teljesülését a szokásosnál nagyobb mértékű negatív kockázatok övezik, ameddig nem születik megállapodás a magyar kormány és az Európai Bizottság között. 1.614 milliárd forintos bevételi várakozásunkban azzal számolunk, hogy az év második felében mind a Partnerségi Megállapodás, mind a Helyreállítási Terv elfogadásra kerül, így megkezdődhet a 2021-2027-es ciklushoz tartozó források lehívása.

3.4. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI KIADÁSAI

Az államháztartás központi alrendszerének pénzforgalmi kiadásai előrejelzésünk szerint a költségvetési előirányzatnál érdemben, mintegy 2.700 milliárd forinttal magasabban alakulhatnak. A kiadások növekedése elsősorban a központi költségvetési szervek, a nyugellátások és a nettó kamatkiadási soron jelentkeznek. Előbbi esetében az eltérést az energiaárak jelentős növekedése, és a kormány tavaly év végi béremelési intézkedései, a rendvédelmi szolgálati juttatás 2022-re előrehozatala, valamint a Gazdaság-újraindítási programok központi tartalmának magasabb kifizetése okozza. Míg a nyugdíjkiadások emelkedését a 13. havi nyugdíj teljes összegének előrehozott kifizetése és a költségvetésben tervezettnél magasabb nyugdíjemelések eredményezik.

Az **egyedi, normatív és közmédiának nyújtott támogatási** jogcímeknél összességében 576 milliárd forint előirányzat túllépést várunk. A magasabb kiadások a megemelkedő energia költségek miatt a közlekedési közszolgáltató társaságoknál jelentkező többlet kiadásokat finanszírozzák, továbbá a megemelkedő energia költségek miatt az energiaszolgáltató vállalatok veszteségfinanszírozása is részben ennél a kiadási tételnél jelentkezhet. Valamint a kormányzati bérintézkedések a közszolgáltató vállalatoknál is megemelték a bérköltséget, ezért a központi költségvetéstől többlet támogatásban részesülnek az érintett közszolgáltató társaságok. Az év első nyolc hónapjában 469 milliárd forint támogatás kifizetésére került sor, amely a törvényi előirányzat 79 százaléka. Így az általunk várt nagy összegű többlettámogatás kifizetése az utolsó negyedévre koncentrálódik.

A **szociálpolitikai menettér támogatásnál** előrejelzésünk a törvényi előirányzatnál 5 milliárd forint alacsonyabb kiadással számol. Az év első nyolc hónapjában 76 milliárd forint kiadás teljesült ezen a jogcímen, amely a törvényi előirányzat 63 százaléka. A kiadások a május-július időszakban gyorsultak fel, így augusztus hónap végéig 28 milliárd forinttal volt magasabb a kifizetés, mint az előző év azonos időszakában.

A **lakástámogatásokkal** kapcsolatos kiadások előrejelzésünk szerint közel 159 milliárd forinttal haladhatják meg a 382 milliárd forintos előirányzatot, elsősorban a tavaly januárjában indult Otthonfelújítási programhoz kapcsolódó kiadások miatt. Az első nyolc hónap beérkezett adatai alapján a lakástámogatási kiadások az előirányzat 98 százalékán állnak. A már megszűnt lakástakarék-pénztári (LTP) megtakarításokhoz nyújtott állami támogatás várható éves értéke folyamatosan

csökken, 2022-ban mintegy 40 milliárd forint lehet. A három vagy többgyermekes szülők jelzáloghitel-elengedése évről évre emelkedik, 2022-ben meghaladhatja a 28 milliárd forintot.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadási előirányzatai és várakozásunk a tételek többségénél összhangban van. Az Alap kiadásaira 685 milliárd forintot (és annak több mint felét családi pótlék kifizetésére) határozott meg a költségvetési törvény. A kiadások időarányosan az előirányzat 75 százalékát érték el. Prognózisunk szerint a kiadások 37 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot, melyből 16 milliárd forint a jövedelempótló és kiegészítő szociális ellátáshoz kapcsolódik. Az eltérés fennmaradó, érdemi részét a korhatár alatti ellátások kiadásai okozzák, melyet a 13. havi nyugdíj tervezettnél gyorsabb ütemű visszaépítése és az évközi nyugdíjemelések indokolnak.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezetek nettó saját kiadása** az első nyolc hónapot követően 5.248 milliárd forint volt, amely a módosított törvényi előirányzat 76 százalékát jelenti. Az időarányos szint feletti kiadásteljesítés összefügg a kormány tavaly év végi béremelési intézkedéseivel, a rendvédelmi szolgálati juttatás 2022-re előrehozatalával, a Gazdaság-újraindítási programok központi tartalékának nagyobb összegű előirányzat túllépésével, valamint a Maradványszámolási Alapba beérkező befizetések egy részének újra elköltésével.

A költségvetési szervek bevételei és a központi költségvetést közvetlenül megillető, **költségvetési szervektől származó befizetések** az év első nyolc hónapjában mintegy 190 milliárd forinttal lettek magasabbak az előző év azonos időszakában megfigyelt értéknél. A költségvetési törvény a Központi Maradványalap és a Megtakarítási Alap bevételeire előirányzatot nem tartalmazott, ennek megfelelően az alapokba beérkező befizetések összegével növekedett a költségvetési szervek bruttó kiadása az eredeti törvényi előirányzatokhoz képest. A két Alapba együttesen 866 milliárd forint befizetés érkezett augusztus végéig, a magas összeg részben a tavaly év végi kiadáscsökkentő kormányzati intézkedés következménye.

A költségvetési intézmények és szakmai fejezetek **bruttó kiadásai** az első nyolc hónapjában együttesen 8.070 milliárd forintra teljesültek, meghaladva a törvényi előirányzat 92 százalékát. Ha eltekintünk a Központi Maradványalapba és Megtakarítási Alapba befizetett összegektől, akkor a bruttó kiadások a törvényi előirányzat 82 százalékát tették ki. Ez utóbbi érték lényegében változatlan részarányt jelent a 2021. év első nyolc havi kiadási részarányhoz képest. Változás a bázisidőszakhoz képest, hogy míg tavaly a koronavírus járvány miatt a Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka előirányzaton volt nagyszámú előirányzat túllépés, idén a kormány béremelési intézkedései miatt a céltartalékok előirányzaton valósult meg a legnagyobb összegű túllépés a törvényi előirányzathoz képest, amely az intézmények bruttó kiadásainál jelentkezett.

A **költségvetési szervek nettó saját kiadásaira** vonatkozó éves prognózisunk 1.620 milliárd forinttal magasabb a költségvetési törvény előirányzataiból levezethető nettó kiadásnál. Az eltérés tartalmazza a már teljesült addicionális kiadásnövelő intézkedések hatásait (pl. béremelések, fegyverpénz-kifizetés előrehozatala, a Gazdaság-újraindítási programok tartalék-előirányzat eddig megvalósult túllépése). Az év végén végrehajtásra kerül a kormány nyár elején megjelent 542 milliárd forint összegű kiadáscsökkentő intézkedése, ami elsősorban a harmadik negyedévben fogja vissza a költségvetési kiadásokat.

9. táblázat

A központi alrendszer részlegesen konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)

	2022				
	Törvényi előirányzat	Január-augusztusi teljesülés	Előirányzat százaléka	MNB-előrejelzés	Eltérés (MNB – előirányzat)
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	23 343	16 543	71%	26 038	2 696
Egyedi, normatív és közmédiának nyújtott támogatások	590	469	79%	1 166	576
Szociálpolitikai menettíj támogatás	120	76	63%	115	-5
Lakásépítési támogatások	382	375	98%	541	159
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	685	516	75%	722	37
Központi költségvetési szervek és fejezetek nettó saját kiadásai	6 937	5 248	76%	8 557	1 620
EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadások	3 001	2 246	75%	3 010	9
Helyi önkormányzatok támogatása	873	716	82%	1 072	199
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	565	396	70%	588	23
Központi tartalékok	894	0	0%	159	-734
Egyéb kiadások	1 074	650	61%	1 127	53
Elkülönített alapok kiadásai	557	332	60%	586	29
GFA – Passzív kiadások	105	66	63%	109	4
GFA – Start munkaprogram	120	85	71%	128	8
Egyéb kiadások	332	180	54%	349	17
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	7 665	5 521	72%	8 395	730
NYA – Nyugellátások	4 163	3 153	76%	4 748	585
EA – Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	301	226	75%	338	36
EA – Pénzbeli ellátások	586	404	69%	626	40
EA – Gyógyító-megelőző ellátások	2 123	1 436	68%	2 209	86
EA – Gyógyszerkassza nettó kiadásai	344	210	61%	335	-9
Egyéb kiadások	148	91	62%	139	-9
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	1 265	982	78%	1 934	669
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	24 607	17 526	71%	27 972	3 365
EGYENLEG	-3 153	-2 873	91%	-4 425	-1 272

Forrás: 2022. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár, MNB 2022 szeptemberi Inflációs jelentés

A **helyi önkormányzatok támogatása** az év első nyolc hónapjában 716 milliárd forintot fordított a költségvetés, amely a törvényi előirányzat 82 százaléka. A szeptemberi Inflációs Jelentéssel konzisztens prognózisunk 1072 milliárd forint központi támogatással számol, egyfelől a tartalék előirányzatokból végrehajtott átcsoportosítások miatt, másfelől egyéb, elsősorban felhalmozási célú többlettámogatásokat biztosító kormányhatározatok végrehajtásából adódóan.

3. keretes írás

A rezsicsökkentés módosítása és egyéb energiaügyi intézkedések a költségvetési törvény elkészítését követően

Az energiaárak ugrásszerű emelkedése jelentős teher a költségvetés számára. Míg 2021 második felét megelőzően a szabadpiaci energiaárak a rezsicsökkentett ár közelében alakultak, a rezsicsökkentés fenntartásának költségei alacsonyabbak voltak. Ezzel szemben a két legfőbb energiatermék, a földgáz és a villamosenergia világpiaci ára jelentős mértékben emelkedett a válság előtti szintekhez képest. Az intézkedések hiányában a magas energiaárak fennmaradása esetén a földgáz és villamosenergia tekintetében együttesen akár 1.600 milliárd forint körüli többletkiadást jelentene a költségvetés számára 2022-ben.

A kormány július 21-i rendelete szerint a lakossági gáz és villamosenergia hatósági árai eltörlésre kerültek az átlagfogyasztás feletti részre, és a tényleges piaci árnál kedvezőbb, ugyanakkor az energiapiaci folyamatokat jobban tükröző lakossági piaci ár került bevezetésre. A július 21-én közzétett részletszabályok alapján augusztus 1-jétől a következő fő változások lépnek életbe. A villamosenergia esetén az országos éves átlagos háztartási fogyasztásnak megfelelő 2.523 kWh alatti szinteken továbbra is a korábbi 36,9 Ft/kWh hatósági áron vehető igénybe a szolgáltatás, e fölött azonban a 70,1 Ft/kWh lakossági piaci ár lép érvénybe. A földgáz korábbi 102 Ft/m³-es hatósági ára évi 1.729 m³-es fogyasztásig érvényesül, az ezt meghaladó fogyasztás után a piaci árakat jobban tükröző 747 Ft/m³-es magasabb szabályozott ár kerül felszámolásra a rendelet értelmében.

A lakossági energiafogyasztás támogatására fordított költségvetési kiadás az intézkedés következtében idén 210 milliárd forinttal, míg jövőre mintegy 430 milliárd forinttal lehet alacsonyabb. A rendeletben meghatározott lakossági piaci árak negyedévente felülvizsgálatra kerülnek, az augusztusi hatállyal bevezetett tarifák 2022. december 31-ig érvényesek.

A Kormány az energiaszektor termelői tevékenységet folytató kis- és közepes vállalkozások számára két év alatt összesen 200 milliárd forint működési és beruházási támogatásról is döntött. A támogatás idén 100 milliárd forintot tehet ki, amelyből a Kormány 75 milliárd forintot a működési költségek növekedésének kompenzálására, és további 25 milliárd forintot a kkv-k energiahatékonysági beruházásainak támogatására fordít. A 200 milliárd forintos elkülönített összegből 2023-ban szintén 100 milliárd forintot használnak fel a kkv-k támogatására. Kidolgozás alatt áll továbbá az energiaszektor ipari nagyvállalatok támogatását célzó gyármentő program.

Az európai- és világpiaci energiaárak szélsőséges kilengései miatt az MVM Csoport a halasztott fizetés lehetőségéről kötött megállapodást a Gazprommal, ami jelentősen bővíti a társaság finanszírozási mozgásterét és likviditási biztonságát. A halasztott fizetésre 2022 októberétől 2023 márciusáig, egy szerződésben rögzített ár felett van lehetőség, az így keletkezett hátralék megfizetése három részletben 2026-ig esedékes.

Az MVM csoport továbbá 800 millió köbméter párnagáz letermeléséről döntött a hajdúszoboszlói tárolóból, amelynek hasznosítása hozzájárulhat a rezsicsökkentés fenntartásához, és új energiabiztonsági fejlesztések megvalósítására ad lehetőséget. A párnagáz letermelésével párhuzamosan a társaság a zsanai tároló kapacitásának növelését és kompresszorteljesítmények bővítését tűzte ki célként, valamint a hajdúszoboszlói tároló esetében a szén-dioxid-tárolás és más alternatív energetikai hasznosítás lehetőségeit vizsgálja.

Hozzájárulás az Európai Unió költségvetéséhez kiadási előirányzaton augusztus végéig 396 milliárd forint kiadás jelentkezett, amely a költségvetési törvény előirányzatának 70 százaléka. A befizetési kötelezettség emelkedésével számolunk, amelyet az okoz, hogy a magyar gazdaság növekedési üteme tavaly meghaladta az előzetesen vártat, ezért megnövekedett Magyarország GNI elszámolás szerinti részesedése az Európai Unióban. Aktuális előrejelzésünk a költségvetési előirányzatnál 23 milliárd forinttal magasabb kiadással számol.

A központi alrendszer egyéb kiadásai 1.127 milliárd forint körül alakulhatnak idén, ez az összeg 53 milliárd forinttal magasabb a költségvetési törvényben szereplő azonos típusú kiadások összegénél. Ezen belül az állami vagyonkezelés kiadásainál 63 milliárd forint többlet kiadást várunk, ugyanakkor az állami kezességvállalással kapcsolatos kiadásoknál 20 milliárd forint megtakarítással számolunk éves szinten, tekintettel az első nyolc havi alacsony teljesülésre.

A költségvetési törvény **Központi tartalék előirányzatai** együttesen 894 milliárd forint tartalékkeretet tartalmaztak, amiből az év utolsó négy hónapjára 159 milliárd forint áll a kormányzat rendelkezésre. A kormány 2021 végén az 5,9 százalékos GDP-arányos hiánycél 4,9 százalékra csökkentéséről határozott. A kiadáscsökkentő intézkedések részeként a Beruházási Alap 550 milliárd forintos keretösszegeből 400 milliárd forintot zároltak, így a központi tartalékok összege 494 milliárd forintra, a tervezéskor feltételezett GDP 0,9 százalékára mérséklődött. A központi tartalék előirányzatok közül a túlléphető tartalék előirányzatok (Gazdaság-újraindítási programok központi tartaléka, a Járvány elleni védekezés központi tartaléka és Céltartalékok előirányzata) túllépésre kerültek, a túl nem léphető tartalékokból a szeptembertől rendelkezésre álló előirányzat együttesen 159 milliárd forint.

Az **elkülönített állami pénzalapok kiadásain** belül a Foglalkoztatási Alap passzív kiadásainál mintegy 4 milliárd forinttal magasabb lehet a kiadás az előirányzatnál. Az első félévben a kedvező munkaerőpiaci folyamatoknak köszönhetően a kiadások mindössze az előirányzat 63 százalékát érték el.

A központi költségvetés **Start munkaprogramra fordított kiadásai** 2022 első nyolc hónapjában 18 milliárd forinttal maradtak el a tavalyi év azonos időszakának kifizetéseitől. Az első félév végéig 85 milliárd forint támogatás és támogatási-előleg kifizetésére került sor. Tavaly a közfoglalkoztatás közvetlen kiadásai mintegy 130 milliárd forintot tettek ki, és idén a tavalyi kiadáshoz képest néhány milliárd forint megtakarításra számítunk.

A társadalombiztosítási alapok kiadásai 2022 augusztus végéig összesen 5.521 milliárd forintot tettek ki, ami a tárgyévi előirányzat 72 százalékának felel meg. A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások esetén 13 százalékkal haladják meg a teljesített kifizetések az előirányzatok időarányos összegét, ami elsősorban a 13. havi ellátás februári folyósításának és a költségvetést megalapozó makrogazdasági várakozásokat meghaladó nyugdíjemelések következménye. A gyógyító-megelőző ellátások kiadásai valamelyest magasabbak voltak, míg a gyógyszerkassza egyenlege, és további más természetbeni ellátások kiadásai elmaradtak az előirányzatok időarányos szintjéhez képest.

Az Egészségbiztosítási Alap konszolidált kiadásai 2022 augusztus végén elérték az 2.361 milliárd forintot, ami a teljes évre előirányzott kiadások 68 százaléka. Az Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai 2 százalékkal haladják meg az előirányzatok időarányos összegét, ami a költségvetést megalapozó várakozásokat meghaladó bérdinamika és a mérsékeltebb jogosult létszámnövekedés eredőjeként adódik. A rokkantsági és rehabilitációs ellátások kiadásai a nyugdíjemelések következtében 8 százalékkal voltak magasabbak augusztusban az időarányos előirányzatnál. A természetbeni ellátásokra fordított kiadások – a gyógyító-megelőző ellátások kivételével – elmaradnak az időarányos előirányzatokhoz képest.

A gyógyító-megelőző ellátásokra fordított kiadások 1.436 milliárd forintot tettek ki 2022 augusztus végén, ami az éves előirányzat közel 68 százaléka. A gyógyító-megelőző ellátások kiadási előirányzata az előző évhez képest jelentős mértékben, 556 milliárd forinttal emelkedett 2022-ben. Az eltérés abból adódik, hogy a 2021. évi költségvetés nem tartalmazta az állami és önkormányzati fenntartású egészségügyi intézményeknél foglalkoztatott orvosok 2021-ben kezdődő többlépcsős bérfejlesztéséhez, valamint a vállalkozási formában működő háziorvosi és fogorvosi praxisok bértámogatásához köthető kiadásokat, míg az idei törvény már számol ezen intézkedések hatásaival. Előrejelzésünk mintegy 86 milliárd forinttal haladja meg a 2022. évi előirányzatot, ami elsősorban az egészségügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó dologi kiadások emelkedéséhez köthető folyamatosan növekvő infláció következtében.

A gyógyszerkassza nettó kiadása 210 milliárd forint volt 2022 augusztus végén, ami az előirányzat 61 százalékának felel meg. Előrejelzésünk szerint a nettó kiadások 9 milliárd forinttal maradhatnak el az előirányzattól, mely különbség elsősorban a magasabb bruttó bevételekhez köthető, míg a rendelkezésre álló adatok alapján az éves kifizetések feltételezhetően elmaradnak az előirányzott összegtől 2022 végéig.

Az Egészségbiztosítási Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai 404 milliárd forintot tettek ki 2022 augusztus végén, ami az előirányzatok 69 százaléka. Éves előrejelzésünk szerint a pénzbeli ellátások kiadásai összesen 40 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatokat, ugyanakkor a jogosultak létszámának a korábbi feltevésünkhöz képest mérsékeltebb, év végéig kitartó dinamikája érdemben mérsékelheti ezt az eltérést.

A rokkantsági és rehabilitációs ellátások jogcímen 226 milliárd forint került kifizetésre 2022 augusztusáig, ami az éves előirányzat 75 százalékának felel meg. Az előirányzat időarányos összegéhez mért 12 százalékos eltérés elsősorban a 13. havi ellátás februári folyósításához és a korábban tervezettnél nagyobb mértékű nyugdíjemeléshez köthető. Előrejelzésünk 36 milliárd forinttal magasabb kiadással számol 2022-ben, melyből mintegy 14 milliárd forint a 13. havi nyugdíj tervezettnél gyorsabb ütemű visszaépítésével, további 26 milliárd forint pedig elsősorban a magasabb inflációs várakozások következtében szükséges indexálással magyarázható, amit részben ellensúlyoz a jogosultak létszámának a csökkenése.

A Nyugdíjbiztosítási Alap esetén 4.170 milliárd forint kiadást tervez a 2022. évi költségvetési törvény, melyből 3.157 milliárd forint, az előirányzatok közel 76 százaléka került kifizetésre augusztus végéig. Az előirányzatok időarányos összegéhez képest kialakult többletkiadás az Alapból folyósított **nyugellátások** sorain jelentkezett, míg az **egyéb kiadások** valamelyest alacsonyabban alakultak. Az Alapból folyósított nyugellátások összege 2022 augusztusáig 521 milliárd forinttal, közel 13 százalékkal haladta meg az előző év azonos időszakára jutó értéket. Előrejelzésünk szerint a nyugellátások kiadásainak éves összege 630 milliárd forinttal lehet magasabb a tavalynál. A jelentős eltérés az alábbi folyamatokra vezethető vissza:

- A költségvetési várakozásokat meghaladó áremelkedés következtében **2021 júniusában 0,6 százalékos, novemberben pedig 1,2 százalékos kiegészítő nyugdíjemelésről** döntött a kormány, melyek áthúzó hatása 52 milliárd forintra becsülhető 2022-ben.
- **2022 januárjában 5 százalékos év eleji nyugdíjemelés** valósult meg, amit **júliusban további 3,9 százalékos kiegészítő emelés** követett. Az október 5-én megjelent kormányrendelet értelmében **novemberben újabb 4,5 százalékos kiegészítő emelésre kerül sor.** A 2022-ben eddig végrehajtott nyugdíjemelések költségvetési hatása éves szinten közel 370 milliárd forintra becsülhető a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított ellátások esetén, melyből mintegy 164 milliárd forintot tesz ki a júliusi emelés. Az október 5-én megjelent kormányrendelet szerint további 4,5 százalékos kiegészítő emelésre kerül sor novemberben, melynek költségvetési hatása mintegy 200 milliárd forint lehet az Alapból folyósított ellátások tekintetében.
- A kiadások előző évhez képesti emelkedéséhez jelentős mértékben hozzájárult, hogy 2022 februárjában – az eredeti kormányzati terveknél gyorsabb ütemben – **teljes egyhavi összegben visszaépítésre került a 13. havi nyugdíj.** Egy évvel korábban a januári ellátás 25 százaléka került kifizetésre az arra jogosultak számára, és a 2022. évi költségvetés tervezésekor még csak a havi ellátás 50 százalékának megfelelő összegű 13. havi juttatással számolt a kormány. Az intézkedés költségvetési hatása összesen 334 milliárd forint volt a Nyugdíjbiztosítási Alapból kifizetett ellátások esetében, melynek több mint a felével nem számolt a költségvetési törvény.
- **A 2022. évi költségvetési törvény 68 milliárd forint nyugdíjprémium folyósítását irányozta elő a Nyugdíjbiztosítási Alap terhére, azonban a legfrissebb reálgazdasági várakozások alapján mintegy 20-25 milliárd forint összegű kifizetés várható a kormánydöntés alapján.** A nyugdíjtörvény szerint akkor kerülhet sor nyugdíjprémium kifizetésére, ha a GDP változatlan áron számított növekedésének várható mértéke meghaladja a 3,5 százalékot, és az államháztartás eredményszemléletű egyenlegcélja várhatóan teljesülni fog a tárgyra vonatkozóan. A jogszabály értelmében a nyugdíjprémium összege a novemberi ellátás egynegyedének (de legfeljebb 20 ezer forint) és a várható reálnövekedés 3,5 százalékot meghaladó részének a szorzataként (de legfeljebb négyszerese) adódik. Az október 5-én megjelent kormányrendelet 0,5 százalékos szorzószámot állapított meg, így a jogosultaknak fizetendő prémium

maximális összege 10.000 forint. A Nyugdíjbiztosítási Alap terhére folyósított öregségi és hozzátartozói ellátásokban részesülő személyeken túl a rokkantsági és rehabilitációs, valamint a korhatár alatti ellátásokban részesülők is jogosultak a prémiumra, ami további mintegy 3 milliárd forint kiadást jelent a költségvetés számára.

- A kiadások emelkedéséhez hozzájárult továbbá **az átlagos ellátások növekedése** a cserélődési hatás következtében, ugyanakkor a kiadások mérséklődésének irányába hatott az ellátásra jogosultak létszámának csökkenése, ami elsősorban a **2022. január 1-től 65 évre emelkedő öregségi nyugdíjkorhatár következménye**.

A **nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások** (nyugellátások, korhatár alatti ellátások, rokkantsági- és rehabilitációs ellátások) kiadásai összesen 3.449 milliárd forintot tettek ki 2022 augusztus végén, ami 570 milliárd forinttal magasabb az előző év azonos időszakára jutó kifizetések összegénél, és több mint 13 százalékkal haladja meg az időarányos előirányzatok összegét.

Az **uniós támogatásokkal kapcsolatos kiadások** 2.246 milliárd forintot tettek ki 2022. augusztusáig, ami a 3.000 milliárd forintos előirányzat közel 75 százaléka. A kifizetések több mint kétharmada kapcsolódhatott előlegekhez. Amennyiben a kormány benyújtott terveit elfogadja a Bizottság, teljesülhet a 2022-es uniós kiadásokra vonatkozó előirányzat.

A **2014-2020-as uniós költségvetési ciklushoz kapcsolódó Széchenyi 2020 programok**, valamint a Vidékfejlesztési Program esetében a 2021 és 2022-es átmeneti évek meghirdetett pályázatainak értéke augusztus végére megközelítette a 13.500 milliárd forintot. A 2014-2020-as ciklushoz tartozó kifizetések mintegy 12.060 milliárd forintot tettek ki a nyolcadik hónap végén, míg a 2021-2027-es Széchenyi Terv Plusz keretprogram előlegkifizetései 760 milliárd forint fölé emelkedtek. Az Európai Bizottság ugyanakkor egyelőre még nem fogadta el a 2021-2027-es hazai operatív programokat tartalmazó Partnerségi Megállapodást.

A **bruttó eredményszámlázó kamatkiadás** prognózisunk szerint a GDP 2,8 százalékára emelkedhet 2022. év végén, ami meghaladja az eredeti törvényi előirányzatot. A kamatkiadások emelkedését főként az állampapír-piaci hozamok emelkedése okozza, aminek a hatását visszafogja, hogy az államadósság lejáratának hosszítása következtében az államadósság csak mintegy negyede származik új kibocsátásból 2022-ben, míg a meg nem újított adósságelemekre az elmúlt évekre jellemző alacsonyabb kamatokot kell fizetni. A **nettó pénzforgalmi kamatkiadások** az egész éves előirányzat mintegy 78 százalékát tették ki 2022 első nyolc hónapjában, azonban az év hátralévő felében várható nagyobb kamatfizetések következtében az év végén kumulált kamatkiadás meghaladhatja az előirányzatot. Prognózisunk a törvényi előirányzatot érdemben meghaladó nettó kamatkiadással számol, amit a magasabb kamatbevételekre vonatkozó várakozásunk mellett a magasabb bruttó kamatkiadásra vonatkozó előrejelzésünk magyaráz.

3.5. AZ ÖNKORMÁNYZATI ALRENDSZER EGYENLEGE

A **helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege** a költségvetésben szereplő tervek szerint 156 milliárd forint hiányt mutathat 2022-ben. A szeptemberi Inflációs jelentéshez készített prognózisunk 17 milliárd forint pénzforgalmi többlet kialakulásával számolt idénre. A költségvetési törvény tervezésekor vártnál kedvezőbb egyenleg alapvetően a központi költségvetéstől kapott magasabb összegű támogatás következménye. Az alrendszer eredményszámlázó hiánya várakozásunk szerint a tavalyi évihez hasonlóan enyhe többletet mutathat.

3.6. A STATISZTIKAI KORREKCIÓK (ESA-HÍD)

A 2022. évi költségvetési törvény -16 milliárd forintnak megfelelő ESA-elszámolás szerinti statisztikai korrekció feltételezésével került elfogadásra, ekkora összeggel növelve a pénzforgalomban kialakuló hiányt. A KSH a szeptember 30-án kiadott EDP jelentésében a 2022. évre közölt előrejelzés már 239 milliárd forint pénzforgalmi egyenleget javító statisztikai korrekcióval számolt. A szeptemberi Inflációs jelentéssel konzisztens előrejelzésünk 524 milliárd forintnyi, deficit-csökkentő statisztikai korrekcióval számol 2022-re. A személyi jövedelemadó visszatérítéséhez, kapcsolódóan mintegy 660 milliárd forint pénzforgalmi egyenleget javító korrekcióval számolunk. Várakozásunk szerint az uniós programokhoz tartozó statisztikai korrekciók a pénzforgalomban elszámolt uniós bevételek és kiadások egyenlegét mintegy 395 milliárd forinttal az alacsonyabb ESA deficit irányába módosítja. A kormányzati szektorba besorolt szervezetek nettó kiadásai mintegy 740 milliárd forinttal növelhetik a kormányzati szektor eredményszámlázó egyenlegének deficitjét. Az egyéb korrekciók

közül a Babaváró hitelhez kapcsolódó tranzakciók mintegy 30 milliárd forinttal növelik az ESA kiadásokat, a széndioxid kvóták értékesítéséből származó bevételek további 175 milliárd forint ESA bevétel-csökkenést okozhatnak. Ugyanakkor a kamatbevételek és kamatkidások statisztikai korrekciói együtt 330 milliárd forinttal mérséklék a pénzforgalomban kialakuló nettó kamatkidást.

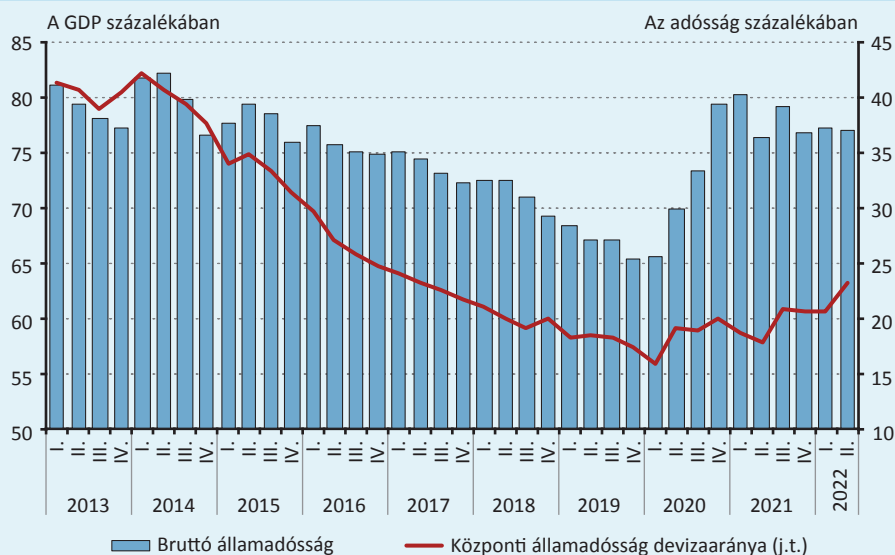
3.7. AZ ÁLLAMADÓSSÁG 2022-BEN VÁRHATÓ ALAKULÁSA

A pénzügyi számla adatok alapján 2022 első félévének végén a GDP-arányos bruttó államadósság 77 százalék volt (17. ábra). Az adósságráta az előző év azonos időszakához képest 0,6 százalékponttal, míg a 2021. év végi értékhez képest 0,2 százalékponttal emelkedett. Az államadósság emelkedését az első félévben a közel 2700 milliárd forintot kitevő magas nettó kibocsátás okozta, míg a dinamikus GDP-növekedés részben ellensúlyozta a ráta növekedését. A központi államadósság devizaaránya 2022. második negyedévében 23,1 százalékra emelkedett a tavaly év végi 20,6 százalékról, a devizakötvény-kibocsátások következtében.

A szeptemberi Inflációs jelentésünkkel konzisztens előrejelzésünk szerint a költségvetési hiánycél teljesülése esetén a GDP-arányos bruttó államadósság 2022. év végére 76,0 százalékra csökkenhet a tavaly év végi 76,8 százalékról. Idén az államadósság-ráta a nominális GDP dinamikus bővülése, az év második felében várhatóan visszafogottabb adósságkibocsátás, valamint a kormányzati betétek állományának mérséklődése következtében csökken az ÁKK kibocsátási tervének teljesülése esetén. Az államadósság-ráta értéke az előrejelzési horizonton évente átlagosan közel 1,5 százalékponttal csökkenhet, így 2024 végére 72 százalék közelébe mérséklődhet.

Előrejelzésünk szerint 2022-ben az érdemi devizakibocsátás következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány az év végén 25,5 százalék lehet. Idén is folytatódhat a lakossági állampapírok, azon belül az inflációkövető papírok iránti kereslet. A hosszabb futamidejű állampapírok arányának emelkedése következtében a magyar államadósság átlagos hátralévő futamidejének további emelkedésére számítunk.

17. ábra
Negyedéves GDP-arányos bruttó államadósság és a központi adósság devizaaránya

Forrás: ÁKK, MNB

4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés

A magyar államháztartásra a 2021-2022-es költségvetési években összesen nyolc költségvetési szabály vonatkozik, amelyből négy magyar, négy pedig európai uniós kritériumot támaszt a hazai költségvetési gazdálkodás elé, amelyek közül csak a hazai, Stabilitási törvényben szereplő adósságszabály effektív ebben az időszakban. A szabályok között két helyen átfedés van, ezek: a maastrichti 3 százalékos hiánykritérium, illetve a középtávú költségvetési célra vonatkozó szabály. A másik két magyar szabály az Alaptörvény adósságszabálya, illetve a Stabilitási törvény adósságszabálya. A csak európai uniós jogrendben felmerülő előírások pedig a kiadási szabály, valamint a maastrichti adósságszabály.

Az **Alaptörvény adósságszabályát** tekintve a hazai államadósság-ráta mindvégig a GDP 50 százaléka felett alakul, így a szabály értelmében az adósságráta csökkenése szükséges.² Az adósságszabálynak való megfelelés a költségvetés elfogadásának feltétele, amit a Költségvetési Tanács vizsgál. A 2021. évi költségvetési törvény 2020-ban úgy került elfogadásra, hogy az az államadósság-ráta várható csökkenését az akkori kilátások szerint tartalmazta, így a szabálynak való megfelelés biztosított volt. A mentesítési záradékok alapján a szabályban foglaltaktól azonban év közben el lehet térni, amennyiben a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése következik be, illetve különleges jogrend bevezetése válik szükségessé.³ Tartós és jelentős gazdasági visszaesésként kell értelmezni a bruttó hazai termék reál értékének akár egy éves csökkenését, míg különleges jogrendnek minősül a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet, a váratlan támadás, illetve a veszélyhelyzet.⁴ A koronavírus-járvány nyomán kialakuló válság, valamint a 2022-ben kirobbant ukrajnai háború következtében elrendelt veszélyhelyzet életbe léptette a mentesítő záradékot, ami a tavalyi és az idei évben is felülírta az adósságszabályt. Az adósságráta ezzel együtt is 2,5 százalékponttal csökkent 2021-ben, valamint várhatóan az idei évben ugyancsak mérséklődik, így a szabály mindkét évben teljesülne.

Az államadósságra vonatkozó másik hazai költségvetési szabály a Stabilitási törvény **adósságszabálya**. Az előírás azt írja elő, hogy a GDP-arányos adósságrátának az európai uniós szabályok érvényesítése mellett évente legalább 0,1 százalékponttal csökkennie kell.⁵ Az adósságráta a tavalyi évben 2,5 százalékponttal mérséklődött, valamint az idei évben további mintegy 0,8 százalékponttal csökkenhet, ami megfelel a Stabilitási törvényben foglalt adósságszabály előírásának.

A hazai és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő **maastrichti hiánykritérium** előírja, hogy a kormányzati szektor eredményszemléletű hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál.⁶ A hazai költségvetés 2021. évi hiánya a GDP 7,1 százaléka lett, ami ugyan magasabb az előírásban rögzített küszöbértéknél, de a maastrichti hiánycélra mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben vonatkozik mentesítési záradék. Az EU-ban életbe léptetett általános mentesítési záradék a költségvetés egyenlegére vonatkozó referenciaértéktől, valamint a középtávú költségvetési céltól és az ahhoz vezető korrekciós pályáról való átmeneti eltérést engedélyezi, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az államháztartás középtávú fenntarthatóságát.⁷ Az uniós intézmények a mentesítési záradék hatálya alatt a Stabilitási és Növekedési Egyezmény korrekciós ágához tartozó szabályok, így a hiánykritérium esetén diszkrecionális döntés szerint nem indítanak túlzotthiány-eljárást, ezzel szemben tevékenységük a felülvizsgált országspecifikus gazdaságpolitikai ajánlások megfogalmazására korlátozódik. Az uniós szervek döntése alapján az általános mentesítési záradék alkalmazása 2022-ben is fennmaradt.⁸ A magyar jogrendben a 3 százalékos deficitszabálynak való megfelelés alól a bruttó hazai termék

² Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (4)-(5), 37. cikk (2)-(3).

³ Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (6), 37. cikk (3)

⁴ Magyarország Alaptörvénye, 48-54. cikk

⁵ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 4. § (2a)

⁶ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2) b)

⁷ A Tanács 1466/97/EK rendelete, 5. cikk (1), 6. cikk (3), 9. cikk (1), 10. cikk (3); A Tanács 1467/97/EK rendelete, 3. cikk (5), 5. cikk (2)

⁸ 2022 European Semester - Spring Package, Európai Bizottság, 12. oldal, https://ec.europa.eu/info/system/files/2022_european_semester_spring_package_communication_en.pdf

reálértékének csökkenése ad felmentést.⁹ A GDP-arányos államháztartási deficit az idei évben is meghaladja a 3 százalékos küszöbértéket, azonban módosításra került a Stabilitási törvény vonatkozó bekezdése, így az átmeneti rendelkezés értelmében a szabályt a 2021 és 2023 közötti költségvetési években nem kell alkalmazni.

A hazai és uniós jogrendben egyaránt megtalálható **középtávú költségvetési célra** vonatkozó szabályrendszer értelmében a kormányzati szektor egyenlegét úgy kell meghatározni, hogy az összhangban legyen a középtávú költségvetési cél elérésével.¹⁰ A célhoz vezető pálya mérésére szolgál a strukturális egyenleg, ami az egyedi és átmeneti tételek hatásától szűrt ciklikusan kiigazított egyenleg. Magyarország számára 2021-2023 között a középtávú költségvetési cél (medium-term budgetary objective, MTO) a GDP -1 százaléka. Az általános mentesítési záradék európai uniós életbe léptetése után, annak hatálya alatt a Bizottság nem szankcionálja és nem is vizsgálja a Stabilitási és Növekedési Egyezmény preventív ágához tartozó szabályoknak való megfelelést. Így a középtávú költségvetési cél, illetve az annak elmulasztása esetén a korrekciós pályát kijelölő **kiadási szabály** alól ideiglenes felmentést kapnak a tagállamok. A hazai jogrendben található MTO-ra vonatkozó szabály módosításra került, így a Stabilitási törvény átmeneti rendelkezése értelmében 2021-2023 között ezen előírásnak nem kell megfelelni.

Az **európai uniós adósságsszabály** kimondja, hogy a tagállamok államadósság-rátája nem haladhatja meg a GDP 60 százalékát, vagy ha mégis meghaladja, akkor az adósságráta kielégítő mértékű csökkentésére van szükség. Az adósság megfelelő mérséklődését az egyhuszados adósságsszabály számszerűsíti, e szerint három év átlagában az adósságráta 60 százalék feletti részének hozzávetőleg egyhuszadával szükséges évente csökkenteni az adósságrátát. Az Európai Bizottság saját előrejelzése alapján háromféle módszertannal (előretekinthető, visszatekintő, ciklikusan igazított) kiszámolja az adósságráta változásának mértékét, és amennyiben legalább az egyik alapján megvalósul a szükséges egyhuszados csökkenés, úgy a szabály teljesítettnek tekinthető.

A hazai bruttó államadósság-ráta mindkét vizsgált évben meghaladja a GDP 60 százalékát, így az adósság éves csökkentése szükséges. Az általános mentesítési klauzula hatálya 2022-ben is fennmaradt, azonban az Európai Bizottság előrejelzése szerint a hazai GDP-arányos államadósság alakulása ennek ellenére az idei évben megfelelne az átmenetileg felfüggesztett adósságsszabály előírásainak, míg a tavalyi évben kismértékben elmaradt volna attól.¹¹

⁹ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 7. § (1)-(2)

¹⁰ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2a)

¹¹ Report from the Commission – Report prepared in accordance with Article 126(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union, Európai Bizottság, 2022. május 23., 4. táblázat

Károly Róbert

(1308 – 1342)

I. Károly magyar király egyike volt hazánk legjelentősebb uralkodóinak. Nevéhez köthető az Árpád-kor végére kialakuló anarchia felszámolása, a királyi hatalom tiszteletének és valós befolyásának helyreállítása, valamint az ország gazdasági talpra állítása. Nevezhetnénk akár újabb honalapítónak is, hiszen a feudális széttagoltság állapotában levő országból egységes gazdasági nagyhatalommá tette Magyarországot. Francia gyökerekkel rendelkező magyar királyként, a Capeting-ház leszármazottjaként, a nagy európai befolyással bíró Anjou család sarjaként külső támogatással, de komoly harcok árán foglalhatta el a magyar trónt.

Károly új alapokra helyezte a királyi hatalmat és mélyreható reformokat vezetett be. A régi, lázadó főnemesség helyére hozzá hűséges embereket állított és közöttük osztotta fel az elkobzott birtokokat, akik csupán szolgálati birtokként, tisztségük viselése idejére kapták meg azokat. A király erejét növelte egy új hadseregforma kialakítása is, amelyben megjelent a királyi bandérium, a megyei bandérium és a kun könnyűlovasság is.

Alapvetően békés külpolitikát folytatott, dinasztikus kapcsolatokat épített ki a szomszédos államokkal, amelynek eredményeként fia, Lajos örökölte a lengyel trónt. A jelen szomszédsági politikánk alapját adó 1335-ös visegrádi királytalálkozón, amely a lengyel és a cseh király részvételével zajlott, egyebek mellett megállapodtak egy új kereskedelmi útvonalról.

A pénzügyek terén is megerősítette a királyi hatalmat és feltöltötte a kincstárat. Mivel Magyarország ekkoriban Európa első számú arany és ezüst lelőhelye volt, elsőként a nemesfém bányászatot és kereskedelmet vette szoros királyi felügyelet alá. Károly a nemesérc bányászatából származó bányabér egy jelentős hányadát megosztotta a földesurakkal, hogy elősegítse az új bányák feltárását. Megtiltotta, hogy a nemesércet külföldre szállítsák; az aranyat és ezüstöt az uralkodó által megszabott áron be kellett szolgáltatni a frissen létrehozott pénzverő kamaráknak.

A sokféle forgalomban lévő pénz helyett megkezdték az állandó értékű ezüstdénár, majd firenzei mintára az aranyforint verését, amelynek váltópénze az ezüst garas lett. A korábbi uralkodók által kedvelt pénzrontást, – amely a pénzérmék időnkénti alacsonyabb nemesfémtartalmú pénzekre történő beváltását jelentette – beszüntette.

A királyi bevételeket új adó bevezetésével is növelte. Minden olyan telek után kapudót szedtek, amelynek a kapuján egy megrakott szénásszekér be tudott menni. Bevezették a harmincadot is, amely a nyugatra és északra, valamint a huszadot, mely a délre kivitt vagy behozott árukat vámolta meg. E szilárd gazdasági alapokra támaszkodva uralkodásának második felében jelentős – a török dúlás miatt csak nyomaiban fennmaradt – gótikus építkezések folytak, mint például a visegrádi királyi palota, vagy a diósgyőri vár.

E kimagaslóan gazdag életutat végigjáró királyunk közel negyven éves uralma végén egy erős és gazdag államot hagyva fiára távozott az élők sorából. A magyar Anjou-ház politikai törekvései a királyi hatalom régi fényét újra visszaállító Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás személyében testesültek meg, de e törekvések útját, irányát I. Károly királyunk jelölte ki.

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS
FÉLÉVES ELEMZÉS AZ ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOKRÓL
2022. október

Nyomda: Prospektus Kft.
8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KÖRÚT 55.